

A zenei nevelés lehetőségei a javítóintézeti munkában

Melis Orsolya Kinga

**Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar
Művészetközvetítő és Zenei Intézet**

Osztatlan tanárképzés, ének-zene/német nyelv. 6. évfolyam

Témavezető: Dr. Erdős Ákos, egyetemi docens

Budapest, 2020

Tartalomjegyzék

Bevezető.....	1
Magyarország gyermekvédelmi rendszere napjainkban	2
A gyermekvédelem működése	2
Problémák a hazai gyermekvédelemben	3
A fiatalkorú bűnözés Magyarországon	5
A törvényi háttér	5
Legfőbb családi és társadalmi okok	5
A büntető eljárás és a büntetés lehetséges lépcsőfokai	8
Zenei foglalkozások a javítóintézetben	9
Betekintés a nemzetközi kutatásokba.....	9
A program kezdete	11
Az EMMI Budapesti Javítóintézete	11
A hospitálási időszak.....	12
Az első óra.....	16
A tervezés folyamata.....	17
A foglalkozások	19
1. alkalom (2019.10.17.) – Ismerkedés	19
2. alkalom (2019.10.24.) – Állatok a zenében.....	21
3. alkalom (2019.11.14.) – Filmnézés	23
4. alkalom (2019.11.21.) – Filmzenék.....	25
5. alkalom (2019.11.28.) – Idegen tájak zenéje.....	28
6. alkalom (2019.12.05.) – Karácsony	29
7. alkalom (2020.02.20.) – Újabb ismerkedés.....	31
8. alkalom (2020.02.27.) – Közös zenélés	33
9. alkalom (2020.03.05.) - Tavasz.....	34
10. alkalom (2020.03.12.) – Március 15.	35
Megjegyzések.....	37
Összegzés	39
Felhasznált irodalom	40

Bevezető

A gondolat, hogy javítóintézeti fiatalokkal foglalkozzak, édesanyám hatására körvonalazódott bennem. Fiatalkorúak ügyeivel foglalkozó büntetőbíróként nap, mint nap találkozok azokkal a serdülőkkel, akik többszörösen hátrányos helyzetűek, családi körülményeik elkeserítőek és életútjuk gyakran tragédiákkal teli, kilátástalan. Ő volt az, aki gyakran hangoztatta, mennyivel jobb sorsra érdemesek ezek a gyerekek, akik közül a legtöbb értelmes, jólelkű, csupán a társadalmi igazságtalanságok, anyagi problémák, vagy a felelőtlen és szülőnek alkalmatlan felmenők áldozataivá váltak. Gyakran esett szó arról is, hogy bírói szerepében tehetetlennek érzi magát, hiszen a törvények éppúgy meghatározzák az ő lehetőségeit is, mint ahogyan gátat szabnak a bűnelkövetőknek.

A másik irány, amely elgondolkodtatott, a zenei – és főleg énektanári körökben – folyamatos téma volt, a művészetoktatás jelenlegi helyzete. Az egyre inkább háttérbe szoruló zenei nevelés, annak közoktatásban betöltött szerepe komoly aggodalomra ad okot. Minden zenei szakember ismeri az éneklés, a zenével nevelés pozitív hatásait, így nagy kérdés, hogy az énekóra mikor kerül vissza az őt megillető helyre az oktatásban.

Mínt hogy tudjuk, milyen hatással van a zene a személyiségfejlődésre, a javítóintézeti alkalmazása magától értetődő kérdéskörnek bizonyult, ebből származott az elképzelésem, hogy egy ilyen intézménybe menjek, mint önkéntes.

Dolgozatom azokat a tapasztalatokat kívánja összefoglalni és bemutatni, amelyeket ott eltöltött nyolc hónap alatt szereztem. (Megjegyzendő, hogy az általam tartott foglalkozások nem értek véget azzal, hogy ez a dolgozat megszületett, csupán a koronavírus-járvány miatt kialakult helyzet egyelőre nem engedi a munka folytatását.)

Magyarország gyermekvédelmi rendszere napjainkban

Az ellátásra szoruló gyermekek gondozása hazánkban csak a múlt század elején vált törvényesen is az állam feladatává. Jelenleg a 1997. évi XXXI. törvény határozza meg a gyermekvédelmi kérdéseket. Ez alapján törekszem a rendszer rövid bemutatására.

A gyermekvédelem működése

Első pontként leszögezhető, hogy „a gyermekvédelmi rendszer működtetése állami és önkormányzati feladat”. A lehetséges ellátástípusokat a törvény szerint három pontban foglalhatjuk össze:

1, Pénzbeli és természetbeni ellátások

Ez tartalmazza gyermekvédelmi kedvezményt, amelyet bizonyos feltételek teljesülése esetén igényelhet a szülő (pl. egy főre jutó havi jövedelem alapján, vagy súlyos betegség, fogyatékoság esetén, de az egyedülálló szülő is kérvényezheti). Lehetséges gyermektartásdíj megelőlegezését is igényelni, ez is elsősorban jövedelemhez kötött. A gyermekétkeztetés intézményi köteleesség, ennek ingyenességét vagy támogatottságát jogosultság esetén kérvényezheti a szülő. Az otthonteremtési támogatást az a fiatal felnőtt veheti igénybe, aki meghatározott ideig állami gondozásban volt.

2, Személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátások

Térítésmentes a gyermekjóléti szolgáltatás, amely „olyan, a gyermek érdekeit védő speciális személyes szociális szolgáltatás, amely a szociális munka módszereinek és eszközeinek felhasználásával szolgálja a gyermek testi és lelki egészségének, családban történő nevelkedésének elősegítését, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzését, a kialakult veszélyeztetettség megszüntetését, illetve a családjából kiemelt gyermek visszahelyezését”. Általános feladat a gyermekek napközbeni ellátása. Magyarországon általános tankötelezettség van, amely kimondja, hogy 6 és 16 év között a gyermek köteles iskolába járni. Ezenfelül azonban az állam köteles gondoskodni arról, hogy a fennmaradó időben is minden olyan gyermek, akinél a szülők nem tudják megoldani a napközbeni felügyeletet, megfelelő ellátásban részesüljön. A gyermekek átmeneti gondozása akkor szükséges, ha a szülő valamilyen akadályozottság miatt (pl. egészségügyi problémák) nem tudja ellátni a gyermekét. Ez történhet befogadó szülő útján, vagy intézményesített ellátásban, úgynevezett átmeneti otthonokban.

A gyermekek esélynövelő szolgáltatásai alatt a Biztos Kezdet Gyerekházat, illetve a tanodát értjük. Az előbbibe azok a gyermekek járnak, akiknek a szociokulturális hátrányokkal küzdenek. Egyfajta prevenció, hogy segítsék a gyermek beilleszkedését az óvodába. Utóbbi az iskolai munka mellett biztosít felzárkóztatást, elsősorban halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek részére.

3, Személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekvédelmi szakellátások

Otthont nyújtó ellátást nevelőszülő, illetve gyermekotthon biztosíthat. Ha szükséges (pl. fogyatékos, három év alatti gyermek, súlyos magatartászavarral küzdő egyén, szerhasználat esetében), akkor speciális ellátást kell biztosítani. Az utógondozói ellátásra fiatal, gondozásból kikerülő felnőttek jogosultak, ez segíti őket az önálló élet megkezdésében. A területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás fogja össze a különféle feladatok végzését. Így például meghatározza az ellátási rendszerbe kerülő gyermekek gondozási helyét, gyermekotthonokat tart fenn, eljár az örökbefogadási kérdésekben, tanácsadási feladatai vannak, nevelőszülői hálózatot épít ki.¹

Problémák a hazai gyermekvédelemben

Hazánkban a gyermekvédelem mai helyzetét, problémáit döntően a múltból ránk maradt törekvések, illetve az aktuális gyermekvédelmi irányelvek határozzák meg. A rendszer úgy alakult a múlt század eleje óta, hogy külső tényezők („gazdasági nehézségek, ideológiai, politikai hatások, szakmai eltévelyedések vagy lemaradások”²) folyamatosan befolyásolták. Ez nyilvánvalóan gátolta abban, hogy csak és kizárólag szakmai alapon működjön. Emiatt azonban „gyermekvédelmi rendszerünk az európai trendektől szinte mindvégig alapvető elmaradást mutat.”³

Az egyik legnagyobb gond a szociális ágazatban fellépő szakképzett munkaerőhiány, amely visszavezethető az „alacsony bérezésre, a nagy leterheltségre és a kedvezőtlen munkakörülményekre”⁴. A szakképesítés során is felmerülnek gondok, ezt mutatja az a kutatás is, amely egy javítóintézet nevelőtestületében készült. Ez alapján a megkérdezettek 30 százaléka

---

¹ Családi tudakozó: Gyermekjóléti alapellátások rendszere. <https://csaladitudakozo.kormany.hu/gyermekjoleti-alapellatasok-rendszere> [Olvasva: 2020.08.02.]

² Volentics, A. (1996): Gyermekvédelem és reszocializáció. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 49.o.

³ U.o.

⁴ Borbély, Sz. (2017): *Gondok, problémák, megoldások - úgy, ahogy az ágazati szakszervezeti vezetők látják.* http://www.palyatanacsadok.hu/html/utmutato/szintezis_problematerkep.pdf 16.o. [Olvasva: 2020.07.29.].

nyilatkozta, hogy a felsőoktatásban tanultakból semmit nem tud érdemben hasznosítani, míg az 50 százalékuk csupán egy vagy két területről tud a munkavégzés szempontjából pozitívan nyilatkozni. Az is figyelemreméltó, hogy a vizsgált intézményben dolgozó oktatók 40 százaléka tanító vagy általános és középiskolai tanár, és csak 11 százalék végzett a szociális ágazatban.⁵ Bár ez még nem jelentene önmagában gondot, de a tanárképzés keretein belül nem szerepel olyan tanegység, kurzus vagy gyakorlat, amely gyermekvédelemben való működésre is felkészítene, így azok, akik úgy döntenek, ilyen irányban tevékenykednek, saját maguknak kell összegyűjteni a megfelelő tapasztalatot és tudást

Amint a továbbiakban látni fogjuk, a fiatalkori bűnözés leküzdésében döntő fontosságú, hogy az elhanyagolt, rossz körülmények között élő, esetleg bántalmazó családi közegből származó gyerekek megfelelő segítséget kapjanak. Ebben kiemelkedő szerephez jutnak a gyermekvédelmi intézmények, így e terület fejlesztése különösen fontos.

---

⁵ Hegedűs, J. (2010): *A javítóintézet világa*. Eötvös J. K., Budapest. 68-70.o

A fiatalok bűnözése Magyarországon

A törvényi háttér

Mint ahogy dolgoztam a javítóintézeti nevelés egy lehetőségére koncentrálni, elengedhetetlennek tartom, hogy röviden szót ejtsünk a fiatalok bűnözéséről, mint jelenségről, annak meghatározásáról és esetleges okairól.

Hazánkban a törvény a következőképp nyilatkozik a fiatalok bűnözéséről:

„105. § (1) Fiatalok az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem.”

Megjegyzendő, hogy a gyermekbűnözés fogalma csupán egyes bűncselekmények esetében él:

16. § * Nem büntethető, aki a büntetendő cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be, kivéve az emberölés [160. § (1)-(2) bekezdés], az erős felindulásban elkövetett emberölés [161. §], a testi sértés [164. § (8) bekezdés], a terrorcselekmény [314. § (1)-(4) bekezdés], a rablás [365. § (1)-(4) bekezdés] és a kifosztás [366. § (2)-(3) bekezdés] elkövetőjét, ha a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, és az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.

Legfőbb családi és társadalmi okok

Arra a kérdésre, hogy kiből lesz fiatalok bűnelkövető, nem lehet minden esetben egyértelmű választ adni, hiszen rengeteg tényező játszhat közre. Elméletek sora született már a témában, azonban „alig vitatható, hogy a bűnelkövetés okait minimálisan három dimenzióban érdemes és lehet keresni: az alkati predispozíciókban; a személyiségfejlődésre közvetlenül ható biopszicho-szociális ártalmakban; a szűkebb-tágabb környezet egyéb hatásaiban.”⁶

A *Kriminológia* című könyv összefoglaló táblázata pontosan levezeti az egyes fejlődési szakaszok kockázati tényezőit. Három csoportot különít el. Elsőként az egyéni rizikófaktorokat, mint például a szülők droghasználatát vagy a gyermekbántalmazást, de szerepet játszhat a genetika is. Családi és közeli társas kapcsolatok esetében a szülői fegyelmezésben bekövetkező hiányosságok a szülők válása, depressziója, munkanélkülisége is szerepet játszhat. A közösség és társadalom is válhat veszélyforrássá, amennyiben a gyermek túl korán fér hozzá alkoholhoz,

---

⁶ Volentics, A. (1996): Gyermekvédelem és reszocializáció. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 97.o.

esetleg droghoz is, de ugyanitt probléma lehet a szegénység, és a társadalmi egyenlőtlenség megtapasztalása is.⁷

Bár minden tényező alapos vizsgálatára itt nincs lehetőség, de szeretnék néhány alapvető szempontot megnevezni, mert ezek az általam tanított növendékek esetén is mérvadóak. A következőkben tehát elsősorban a családi és a kortárskapcsolatokra fókuszálok.

Már a 19. században is felmerült a kérdés, milyen mértékben játszik szerepet a szülők válása a bűnözésre való hajlam kialakulásában. Sokféle kutatási eredményt kaptak, példaképp megemlíthető Goetting 1989-es kutatása, aki Detroitban vizsgálta a fiatalok által elkövetett gyilkosságokat 1977 és 1984 között. Kiderült, hogy az elkövetők mindössze 30 százaléka élt mindkét szülőjével.⁸ Ugyanitt említhető Rosenbaum munkája a hatvanas években a kaliforniai hatóságok elé kerülő fiatalok nőkről. Kimutatta, hogy a vizsgálatban résztvevő 240 lány mindössze hét százaléka származott ép családból.⁹ Matsueda és Heimer megfogalmazta, hogy az egyszülős családokban gyakran kevesebb figyelem jut a gyerekekre, így a nevelés nem biztos, hogy annyira hatékony, mint két szülőnél.¹⁰ Ellenpéldák is felhozhatók azonban, például Rankin, 1983-as munkája¹¹ alapján, hogy bár lehet kapcsolat a családmódel, ezen belül az egyszülős családok és a fiatalok bűnözés között, ez mégsem egyszerűsíthető le ennyire, és nem minden esetben egyértelmű a kérdés. Racionálisan gondolkodva belátható, hogy ha a gyermeknek az egy szülővel is megfelelő, bensőséges és őszinte a viszonya, akkor önmagában az úgynevezett „Single-parent family” nem jelent egyenes utat a bűnözéshez. A felvetést magyar kutatás is megerősíti. Kőszegi Szilvia 2014-ben 250 magyar fiatalok elítéltet kérdezett meg, a fiatalok 58 százaléka kétszülős családból származott.¹²

---

⁷ Borbíró, A., Gönczöl, K., Kerezi, K. and Lévay, M./szerk./ (2019): Kriminológia. Wolters Kluwer, Budapest. 644.o.

⁸ Goetting, A., (1989): Patterns of Homicide among Children. *Criminal Justice and Behavior*, 16(1), 63–80.o. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0093854889016001004> [Olvasva: 2020.07.27.]

⁹ Rosenbaum, J.L., Warren, M.Q., (1986): Criminal Careers of Female Offenders. *Criminal Justice and Behavior*, 13(4), 393–418.o. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0093854886013004003> [Olvasva: 2020.07.27.]

¹⁰ Matsueda, R., Heimer, K. (1987): Race, Family Structure, and Delinquency: A Test of Differential Association and Social Control Theories. *American Sociological Review*, 52(6), 826–840.o. <http://www.jstor.org/stable/2095837> [Olvasva:2020.08.03.]

¹¹ Rankin, J.H. (1983): The family context of delinquency. *Social Problems*, 30(4), 466–479.o. <https://academic.oup.com/socpro/article/30/4/466/1606484> [Olvasva: 2020.07.27.]

¹² Kőszegi, Sz. (2013): Fiatalok bűnözők re-integrációs esélyei. *Gazdaságetika*, (7), 7.o. https://epa.oszk.hu/02000/02065/00007/pdf/EPA02065_gazdetika_koszegi.pdf[Olvasva: 2020.07.27.]

Ha család kérdését vizsgáljuk, megemlíthető Solt Ágnes 2012-es kutatása is, amely négy különféle életutat különít el. Az elhanyagoló családi környezetet azért tartja fontos pontnak, mert az ebben nevelkedő gyermekek megfelelő otthoni odafigyelés híján előbb-utóbb motiválatlanok lesznek, az iskolából kimaradnak, ami nemcsak a későbbi érvényesülést gátolja (az iskolázatlanság és a munkanélküliség), de teret ad az utcákon, köztereken kialakuló bandákba kerülésnek is. A gyermek kialakult értékrend és szülői visszacsatolás híján könnyebben kerül bele a bűn világába.

Második pontként említi a családon belüli erőszakot, melynek hatására az otthon félelemben élő gyermek hajlamos lehet kortársai körében az erőszakosságra. Ez megfelelő segítség nélkül kiközösítéshez, és a már említett iskolakerüléshez vezethet. Nem beszélve arról, hogy a bántalmazás gyakran párosul szülői alkoholizmussal, amely a gyermeknek is mintául szolgál. Szintén figyelmet igényel az, amikor túlzott szigor uralkodik a családban. Ez általában nem jár együtt odafigyelő, elfogadó légkörrel, így a gyermek érzelmi elhanyagolásban él, a büntetés árnyékában. Ha az autoriter légkör megszűnik, például válás vagy haláleset folytán, akkor a fiatal kellő irányítás híján fellázadhat és az addigi túlírányítottságból a teljes szabadságba kerül, amivel nem biztos, hogy éretten, felelősen tud bánni.

Utolsó pontként a mélyszegénységről kell szót ejteni. Az állandó megélhetési gondok folyamatos feszültségforrást jelentenek a családon belül, az erre irányuló figyelem mellett a gyermek nem kapja meg a megfelelő odafigyelést. Ekkor már hasonló a helyzet, mint az elhanyagoló családi környezet esetében, Gyakori a gyermekvédelmi beavatkozás, ami azonban nem feltétlen váltja be a hozzáfűzött reményeket.¹³

A családban látott minták meghatározhatják azt is, hogy a gyermek később milyen társaságba kerül. A fent leírtak alapján belátható, hogy azok a kamaszok, akiknél a családi kapcsolatok sérültek, sokkal könnyebben kerülnek be olyan csoportba, ahol nincs normakövető magatartás. Serdülőkorban meghatározó az út- és identitáskeresés. Érdekes megfigyelés, hogy még az alapvetően rendezett családi háttérrel rendelkező fiatalok is hajlamosak lehetnek ilyenkor kisebb normaszegésre. A testi és lelki változások, a kortársaknak megfelelni akarás sokszor olyan

---

¹³ Solt, Á. (2012): Peremen billegő fiatalok. Veszélyeztető és kriminalizáló tényezők gyermek- és ifjúkorban. 233-236.o.

http://tatkteszt.elte.hu/file/dissz_2013_SoltAgnes.pdf [Olvasva: 2020.07.27.]

tettekre is sarkallhatják a serdülőt, amelyek jogsértőek. A megfigyelések alapján azonban azt mondható, hogy átlagos esetben a felnőtté érésével a normaszegő magatartás megszűnik.¹⁴

A büntető eljárás és a büntetés lehetséges lépcsőfokai

A fiatalok bűnelkövetők szankcionálásáról több nemzetközileg elfogadott dokumentum keletkezett az elmúlt évtizedekben. Példaként említhető a Pekingi Szabályok 1984-ből, vagy öt évvel későbbi az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye. Az ezredforduló után az Európa Tanács köreiben is napirendre került a problémakör.¹⁵

A fentebb leírt három dokumentum alapvetően hasonló elveket vall a fiatalok bűnözés terén. Fontos, hogy fiataloknál minden esetben különleges, enyhébb büntetési formát kell alkalmazni, amely „előmozdítja a személyiség méltósága és értéke iránti érzékének fejlesztését, erősíti a mások emberi jogai és alapvető szabadságai iránti tiszteletét, és amely figyelembe veszi korát, valamint a társadalomba való beilleszkedése és abban építő jellegű részvétele elősegítésének szükségességét.”¹⁶

A fiatalokkal szemben alkalmazható szankciók négy csoportra oszthatók: „szabadságelvonással nem járó intézkedés; szabadságelvonással nem járó büntetés; szabadságelvonással járó intézkedés; szabadságelvonással járó büntetés (legfeljebb öt év). Intézkedés lehet megrovás, próbára bocsátás, javítóintézeti nevelés, kényszergyógykezelés, alkoholizálók kényszergyógyítása, elkobzás; vagyonelkobzás, pártfogó felügyelet. Büntetés esetén kiszabható határozott ideig tartó szabadságvesztés, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kiutasítás. Mellékbüntetésként alkalmazható közügyektől eltiltás, kitiltás.”¹⁷

---

¹⁴ Borbíró, A., Gönczöl, K., Kerezsi, K. and Lévy, M./szerk./ (2019): Kriminológia. Wolters Kluwer, Budapest. 644.o.

¹⁵ Borbíró, A., Gönczöl, K., Kerezsi, K. and Lévy, M./szerk./ (2019): Kriminológia. Wolters Kluwer, Budapest. 894-898.o.

¹⁶ ENSZ (1989): *Egyezmény a gyermek jogairól*. 40.cikk.

<https://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/ENSZ-egyezm%C3%A9ny-a-gyermekek-jogair%C3%B3l.pdf>
[Olvasva: 2020.07.30.]

¹⁷ Borbíró, A., Gönczöl, K., Kerezsi, K. and Lévy, M./szerk./ (2019): Kriminológia. Wolters Kluwer, Budapest. 887-910.o.

Zenei foglalkozások a javítóintézetben

Betekintés a nemzetközi kutatásokba

„A javítóintézet egy sajátos világ, kevésbé ismert a kívülállók számára, holott igen nagy szerepe van a fiatalkori bűnelkövetés kezelésében. E munkában pedig a művészetek egy újabb lehetőséget adnak.”¹⁸ Ezekkel a sorokkal zárja írását Virágh Judit művészetterapeuta. Nem ő az első, aki rámutat a művészeti nevelés fontosságára, időről időre bizonyítást nyer a kérdés. Rengeteg kutatás született már ebben a témában, hiszen a művészet képes arra, hogy a büntetett személy elfoglalja magát, hasznos tevékenységet végezzen, miközben akár új képességeket is felfedezhet magában.¹⁹ Ez azért is fontos, mert ezáltal a jórészt hátrányos helyzetű fiatalok, akiknek az önbecsülése alacsony, megtanulhatják önmagukat értékelni.

Az összes vonatkozó irodalom felsorolására itt nincs lehetőség, így csupán egy-két példát szeretnék kiemelni. Elsőnek megemlíthető Mark Ezell és Michele Levy 2003- ban közzétett munkája. Három évig tartó kutatásukban a Washington-állambeli javítóintézetekben szerveztek művészeti tevékenységeket, elsősorban dráma és képzőművészeti irányokban.²⁰ Hughes a 2005-ös írása az addig készült kutatásokat gyűjti össze, amelyek nemcsak a javítóintézeti kérdést vizsgálják, hanem átfogó képet adnak a művészeti nevelés szerepéről a megelőzésben, a büntetés-végrehajtásban és a reszocializációban is.²¹ Zenei témában felhozható Dennie Palmer Wolf és Steven Holochwost kutatása. Munkájuk egy kéthetes kórusmunka alapján készült, amelyben 54 fiatalkorú bűnöző vett részt²². Katelyn Rose Tomasello 2016-os összegző kutatása

---

¹⁸ Hegedűs, J. (2010): *A javítóintézet világa*. Eötvös J. K., Budapest. 123.o.

¹⁹ Ezell, M., Levy, M. (2003): An evaluation of an arts program for incarcerated juvenile offenders. *Journal of Correctional Education*, (5), 108-114.o.

https://www.researchgate.net/publication/261251282_An_evaluation_of_an_arts_program_for_incarcerated_juvenile_offenders [Olvasva: 2020.07.27.]

²⁰ U.o.

²¹ Hughes, J., Miles, A., Mclewin, A. (2005): *Doing the Arts Justice A Review of Research Literature, Practice and Theory*.

<http://www.artsevidence.org.uk/evaluations/doing-arts-justice-review-research-literature-prac/> [Olvasva: 2020.08.02.]

²² Wolf, D., Holochwost, S. (2016): Music and Juvenile Justice: A Dynamic Systems Perspective. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*.10(2).

https://www.researchgate.net/publication/299418940_Music_and_Juvenile_Justice_A_Dynamic_Systems_Perspective [Olvasva: 2020.08.01.]

húsz esettanulmányt mutat be, amelyek mind a fiatalkorúak körében végzett zeneterápia hatásait vizsgálják.²³

A fent említett munkák mind kiemelik, hogy a művészetek alkalmazása a fiatalkorúak nevelésében pozitív változásokat hozott. A vizsgálatok általánosan kimutatták, hogy a művészeti tevékenységek alatt a résztvevők önbecsülése nőtt, kedélyállapotuk javult. Segített az érzelmek szabadjára engedésében, az energia hasznos levezetésében. A programok után csökkentek a különféle magatartási problémák, illetve az összeütközésekből adódó fizikai sérülések is.

---

²³ Tomasello, K.R. (2016): How to Make the Jailhouse Rock: An Evaluation of Effective Music Therapy Methods Among Juvenile Offenders.
<https://digitalcommons.calpoly.edu/musp/76/> [Olvasva: 2020.08.03.]

A program kezdete

Amikor felmerült bennem a gondolat, hogy javítóintézetben tartsak foglalkozásokat, viszonylag gyorsan körvonalazódott bennem, mit is akarok elérni. Ettől függetlenül, mielőtt elkezdtem volna dolgozni a gyerekekkel, rengeteg kérdés merült fel. Az egyik legnagyobb kérdőjel az volt, hogy milyen irányba induljak el, milyen lehetőségeim vannak e téren. A közoktatási intézményekkel ellentétben itt nincs konkrétan megfogalmazott tananyag, sem tanterv vagy tematika. A saját kreativitáson, ösztönökön túl nem sok útmutatás akad, így ennek a kérdésnek a megválaszolásához nem elég egy egyszerű hivatkozás az éppen aktuális, hivatalos dokumentumra. Nehézséget okozott az is, hogy milyen célt állítsak magam elé. A filmekből jól ismert „világ -és gyermekmegváltó” személetmód hasznos, de talán egy kicsit túlzó célkitűzést jelentett volna elsőre.

Két fontos támpont volt, amire támaszkodtam. Az egyik, az oktatási-nevelési szakmai egység vezetője, aki a továbbiakban is, mint Mentor lépett fel mellettem. Ő vezetett be ebbe a világba, az ő tapasztalatai és tanácsai sokat segítettek. Rengeteget mesélt a gyermekvédelemről és a javítóintézeti fiatalokról is, így útmutatását nagyon hasznosnak találtam. Nagy szerencsém volt, hogy mind az Intézetigazgató, mind ő nagyon nyitottan állt a zenei nevelés kérdéséhez, szinte első perctől kezdve támogató légkört teremtettek. Ezen a ponton azt is meg kell jegyeznem, hogy a hospitálási időszak és az első foglalkozás alatt nagyon szigorúan felügyelte a munkámat, és a szerzett tapasztalatokról sokat beszélgettünk. Érdekes volt megfigyelni, hogy első foglalkozás után ez lazult, és sokkal inkább egy háttérben támogató erővé alakult, semmint folyamatos ellenőrzéssé.

A másik iránymutató az egyhetes nyári hospitálási időszak volt, amikor megismerkedtem az intézettel, az ottani szokásokkal, a gyerekekkel, megfigyelőként részt vettem az ott folyó munkában. Minthogy minden intézet más- és más, ezért én most csak arról szeretnék írni, amit ebben az egyben tapasztaltam, természetesen ezek helyenként eltérhetnek.

Az EMMI Budapesti Javítóintézete

Budapest III. kerületében, a Szőlő utcában található az Emberi Erőforrások Minisztériumának egyik javítóintézete. Választásom azért esett erre az intézményre, mert egyrészt nagyon készségesen fogadták a zenei foglalkozás javaslatát, másrészt könnyen megközelíthető helyen van.

Az intézmény olyan fiatalok, 12-18 éves fiúkat fogad be, akik előzetes letartóztatásban vannak, és bírósági tárgyalásukra várnak. Már rögtön az elején meg kell jegyezni, hogy ebből kifolyólag – bár adott esetben a bírósági eljárás lefolytatása egy-két évet is igénybe vehet – a fluktuáció viszonylag magas. A tárgyalást követően a gyerekek elkerülnek innen, és az ítélettől függően szabadlábban távozhatnak, háziőrizetbe vagy Aszódra, a javítóintézetbe kerülnek. Súlyosabb esetben Tökölre, a fiatalok börtönébe.

Az intézmény az alábbi szakmai egységeken nyugszik: nevelési és oktatási szakmai egységek, mentálhigiénés, módszertani és egészségügyi szakmai egység, növendékügyi iroda, rendészeti és biztonsági szolgálat. Bár nem börtön, szigorú keretek határozzák meg a működését, és ez a mindennapi élet minden szegmensére kiterjed. Az idekerülő fiúk mindennapi élete a legapróbb részletekig szabályokhoz kötött, értve ez alatt akár az öltözködést, hajviseletet. Alakzatban haladnak, egységes üdvözlési formákat használnak.

Az intézetben nemcsak nevelő, hanem oktató munka is folyik. Az itt tartózkodás alatt a felelős iskolával együttműködve igyekeznek a gyerekeket korábbi iskolai előmenetelük szerint felzárkóztatni és az osztályozó vizsgára felkészíteni. A gyerekek mindemellett rendszeresen végeznek munkát az intézmény területén belül, amiért díjazást kapnak. Így tehát az itt töltött idő alatt elkezdődik egyfajta normakövető magatartás kialakítása, az oktatásba való visszakapcsolódás és a munkához való viszony javítása.

A hospitálási időszak

Mielőtt belekezdtem volna a munkába, 2019.augusztus 13.-16. között lehetőségem nyílt a hospitálásra. A látogatás minden nap hat óra ötvenkor kezdődött, és nagyjából fél egy-egy óráig, azaz ebédig tartott.

Mivel a gyerekek hat órakor kelnek, ezért érkezésemkor általában még reggeliztek, így az ebédlőben is beleláthattam a mindennapi élet ezen részébe. Bár a gyerekek sok női nevelővel vannak körülvéve, azonnal észrevettem az attitűdbeli változást. Az oktatási-szakmai vezető szerint, aki a továbbiakban is, mint mentor lépett fel mellettem, ez természetes, mert régóta nem láttak új nevelőt. Így tehát elmondhatom, hogy az érkezésem felkavarta a közhangulatot.

Az intézetben a nevelők minden héten megkapják a napra lebontott beosztást. Nincs rögzített órarend, így jobban tudnak alkalmazkodni az esetleges változásokhoz, a különféle foglalkozásokhoz és a munkaterületen dolgozó gyerekekhez. Az éppen aktuális napi beosztást

követtem én is, így más és más összetételű és korosztályú csoportokat ismerhettem meg. Első nap reggeli után a beosztott gyerekekkel és nevelőkkel a színházterembe mentem, ahol a növendékek a szeptemberi évnyitó ünnepségre próbáltak egy rövid műsort. Ez jó alkalom volt a résztvevő fiúk megismerésére, mert a foglalkozás jellegéből kifolyólag sokkal szabadabb hangulat uralkodott. Első megfigyeléseim a beszédkészségükre és a színpadi szereplésükre szorítottak. Érdekesnek találtam, hogy míg a kiejtésük nem volt szép, beszédük gyakran összemosódott, hadartak és elnyeltek mondatrészeket, a ritmusérzékük érezhetően jó volt. Három fiú például együtt írt egy rap-dalt, amihez az egyikük saját maga tett hozzá beat-box kíséretet.

Lelkesen reagáltak a zenei megnyilvánulásokra, az egyik fiút sokan kérték, hogy énekeljen valamit. Az óra utolsó pár percében a nevelő engedélyt adott rá. A fiú közkívánatra egy cigány népdalt énekelt el, gyönyörűen és tisztán.

Amit azonnal érezni lehetett, az önbizalomhiány. Ha valami sikerült nekik, annak örültek, de könnyen elvesztették a lelkesedést, ha valamivel többször kellett volna próbálkozni, vagy esetleg nem tudták azonnal megcsinálni. Jellemző volt a türelmetlenség és ilyenkor a fegyelem is lazult.

A nap folyamán belenéztem két másik csoport munkájába, ott éppen filmet néztek történelemből, majd biológiából. Mindkét esetben vegyes tapasztalatokat szereztem. Volt, akit lekötött, és volt, aki nagyon unta. Az esetleges nevelői rászólás nem bizonyult teljesen hatásosnak, mert bár utána az illető látszólag odafigyelt, a testtartásából és a hozzáállásából egyértelmű volt, hogy nem a belső motivációja sarkallja erre. Ezen a ponton tettem fel magamban a kérdést, hogy vajon ezeknek a gyerekeknek van-e igényük a tanulásra?

Kérdésem egy óra múlva értelmet nyert. Az utolsó foglalkozás irodalom volt, ahol két fő vett részt, mindketten tizedik osztályba jártak. Egyikük nyitottabb volt és próbálkozott, a másik azonban konokul hallgatott. Már nem emlékszem, minek a hatására, de a nevelő rákérdezett, hogy mi volt jó a mai napban? Az egyikük azt mondta, „*a reggeli próba, mert akkor nem kell órákra járni, mert gyűlölök iskolába járni*”. Ő az intézmény egyik legjobb hangú növendéke, később részt vett az általam tartott foglalkozásokon is. A másik szerint „*nem volt érdekes óra, mert nem rajzolhattam*”. Róla kiderült, hogy nagyon tehetségesen rajzol, és később

tetoválóművész akar lenni. Ugyanakkor nem érti, ehhez miért kell az iskola, főleg a tizedik évfolyam, hiszen „*minek a többi osztály, ha már megvan a nyolc általános?*”

Másnap a kisebbekkel kezdtem, akik tizennégy-tizenhat évesek, iskolai teljesítményük alapján azonban az ötödik osztályt pótolják. Az óra előtti első élmény az volt, hogy az egyik fiú a padon dobolt az ujjával. A hallottak ismét megerősítették a tegnapi jó ritmusérzékre vonatkozó megfigyelésemet. Az óra társasjátékkal telt, ahol a játék keretében átismételték az irodalomból tanult anyagot. Úgy éreztem, ez motiválja őket, és valóban igyekeztek felidézni a megtanultakat. Fontos felfedezés volt tehát, hogy minden, ahol játék van, győzni lehet, ott kevésbé érdekes, hogy tananyagról van szó. Közben röviden szó esett a tegnapi próbált előadásról is, amiről boldogan, felvillanyozva beszéltek. Van tehát igényük az önkifejezésre.

A következő óra erkölcsstan volt, ahol a gyerekek színeznék és puzzle-t raknak ki. A nevelő szerint ez fejleszti a szabálykövetést. Mindeközben pedig különféle elbeszéléseket hallgatnak és arról beszélgetnek. Az éppen felolvasott történet egy fiúról szólt, akit csak akkor vett be a banda, ahová ő tartozni akart, ha ellop egy csokit az ismerős kiboltostól. Megteszi, de lelkiismeretfurdalása miatt másnap ki akarja fizetni az édességet. A boltos azonban nem fogadja el a pénzt, mert úgy gondolja, a gyerekek elég jó tanulság volt, ami történt.

Érdekes volt a fiúk reakcióját hallgatni. Egyikük szerint „*őszinte volt a kisgyerek*” és „*a boltos bácsi pedig jószívű*”. Egy másik fiú azt gondolta, hogy „*kétszínű, mert egyrészt megtette, amit kértek tőle, de másrészt kifizette a csokit a lelkiismeretfurdalása miatt*”. Erről nekem az jutott eszembe, hogy úgy látszik, a társaik iránt sokkal nagyobb a lojalitásuk, mint a társadalmi normák iránt.

Az első két óra után a nagyobbakhoz csatlakoztam, akik egy, az intézményben gyakorlatot végzett növendék vizsgafoglalkozásán vettek részt. A feladat az volt, hogy mindenki kap öt papírlapot, amire egy-egy, általuk jónak tartott tulajdonságot kell felírni. Ezek után egymás közt játékpénzért lehetett tulajdonságokat cserélni. A végén, az értékelő körben, amikor az volt a kérdés, ki milyennek tartotta a játékot. Számomra itt az volt megdöbbentő, amikor az egyik fiú felszólalt, és azt mondta, hogy „*nekem nagyon nem tetszett, mert szerintem érzelmekkel nem lehet biznisszelni*”. Elgondolkodtatott ez a reakció, mert szerintem ez sokkal fejlettebb érzelmi intelligenciára vall, mint amit korábbi beszámolóik, elejtett megjegyzések alapján vártam volna.

A harmadik napon erkölccstannal kezdtünk, itt töltöttem el két órát. Az óra előtt, amikor már minden beosztott növendék ott volt, röviden beszélgettem a nevelővel, aki a foglalkozásunk felől érdeklődött. Ezeket a kis párbeszédet azért tartom fontosnak, mert sokkal jobban meg lehetett ismerni a fiúkat. Érdekes volt például, amikor az egyikük azt mondta, hogy „*nem én csináltam, hanem mások, csak nem akadályoztam meg*”. Ugyanez a fiú fejtette ki később, hogy „*engem csak az érdekel, hogy a nővérem jól legyen*”. Ebből látható, hogy mennyire erős egyes növendékeknél a családi összetartás.

A következő erkölccstan óra a nagyobbakkal volt, akik között szintén sok a jó hangú, jó ritmusérzékű gyerek. Ez abból derült ki, hogy állandóan énekeltek, mert folyton imponálni akartak nekem. Mindemellett azt vettem észre, hogy a tánchoz is kötődnek. Úgy vettem észre, csütörtökre megszokták a jelenlétem, időnként beszélgetni is akartak, odajöttek, érdeklődtek. Ez persze még nem jelentett elfogadást, de kíváncsiak voltak, és úgy láttam, érdekli őket, hogy zenével foglalkozom. Láthatóan izgatta őket a zenés foglalkozás lehetősége.

Az első óra

Péntekre azt a feladatot kaptam szokásos hospitáláson túl, hogy állítsak össze egyedül egy negyven perces foglalkozást a nagyok részére. A terv a következő volt: az óra elején akasztófa-játékkal kellett kitalálniuk a „YouTube” szót. A videómegosztó oldal kapcsán beszélgettünk, hogy mi mindent tudunk ott megnézni, illetve meghallgatni. Ezek után összegyűjtöttük és felírtuk a táblára, hogy ők milyen műfajú zenét ismernek. A következő feladat ehhez kapcsolódott: előző nap készítettem egy-egy rövid bemutató szöveget a jazz, a rock és klasszikus zenei műfajokhoz. Három csoportot alakítottunk ki a három műfajhoz. Minden csoportnak el kellett olvasnia a szöveget, ki kellett töltenie a hozzátartozó rövid keresztretjvényt. Ezek után azt kértem, hogy jegyzeteljenek ki mindent a szövegből, amit fontosnak érznek, és csoportonként mutassák be az adott műfajt a többieknek. Egy-egy bemutató után rövid zenei részleteket hallgattunk az egyes műfajokhoz kapcsolódóan. Ezt követően maradt még idő, hogy beszéljünk kicsit a zenéről, mint általános fogalomról.

Választásom a következő zenékre esett: Rimszkij-Korszakov: Scherezade téma, Queen: Don't stop me now; Star Wars: Egy új remény – Cantina Band. Azért gondoltam ezekre, mert ismertebb zenék és dallamosságuk miatt befogadhatóbbnak éreztem őket.

Nagyon sok érdekes tapasztalattal gazdagodtam. Egyrészt megtudtam, hogy a rockzene műfaját elutasítják, ezzel szemben a rap hozzátartozik a mindennapjaikhoz. Az addigi megfigyeléseim és a mások által elmondottak alapján azt gondoltam, hogy a feladat éppen elég nehéz lesz, hogy kitöltse a negyven percet. Ám amit kértem, kifejezetten gyorsan megcsinálták. Ebből tehát azt a következtetést vonhattam le, hogy bár az iskolai teljesítményük valóban nem megfelelő, az intellektussal nem feltétlen van probléma, mint ahogy azt gyakran hallottam.

Bár még nem tudtam eldönteni, hogy az általános figyelem és motiváció a feladat jellegéből adódik, vagy csak a személyem iránti kíváncsiságból, mindenesetre jó munkamorált tapasztaltam, természetesen egyénekenként eltérő szinten. Érdeklődőnek tűntek, amit pozitív visszajelzéseként éltem meg.

A tervezés folyamata

Bár nyilvánvalóan kevés volt a fentebb bemutatott negyven perc arra, hogy teljes képet alakítsak ki magamban, mit is fogok csinálni a későbbi foglalkozásokon, jó útmutatásul szolgált. Fontos lépés volt, hogy rá kellett ébrednem: nem szorítkozhatok csak a klasszikus zene világára, mert nemcsak a zenében járatlanok, hanem az általános műveltségük is hiányos. A másik, amit mindenképpen figyelembe kellett vennem, az etnikai hovatartozás. Szem előtt tartandó, hogy a gyerekek gyakorlatilag mind romák. Ez befolyásolta az énekes művek kiválasztását is. Azt vettem észre, hogy a (szerintük) „magyar” kultúrához tartozó elemeket erős elutasítással fogadták, ugyanakkor a „valódi” roma kultúrát sem ismerik behatóan. A legtöbb növendék a kettő közti átmeneti műfajokat preferálta; a rapet, a mulató zenét, és a mai roma énekeseket. A zeneválasztásban tehát ez mindenképpen iránymutatást adott.

Úgy gondoltam, hogy a középiskolában is jól működő módszerhez folyamodom. Azt vettem észre, hogy amennyiben bizonyos pontokon kompromisszumot kötök a zeneválasztást illetően, akkor a kamaszok könnyebben befogadják az általam képviselt műfajt. Így itt is erre törekedtem. A foglalkozásokon végül úgy alakult, hogy az énekes anyagnál egy-két kivétellel az általuk hallgatott és ismert zenékkal foglalkoztunk, viszont a zenehallgatásnál én vittem klasszikus vagy filmzenei példákat.

A hospitálás alatt szembeötlő volt, hogy a játékos feladatok lekötötték a növendékeket. Ez számomra azért volt hasznos információ, mert a későbbiekben igyekeztem úgy szervezni a foglalkozásokat is, hogy valamiféle játék mindenhol legyen. A társasjátékok több szempontból is hasznosnak tűntek. Egyrészt számomra is ismert tény, hogy az ilyen jellegű tevékenység jó hatással van a gyerekekre, hiszen muszáj a szabályokat követni, azokhoz alkalmazkodni, ez segít a normakövetés kialakításában. Az is közismert, hogy segít egymás elfogadásában, megtanít türelmesnek lenni és javítja a koncentrációt is. Másrészt pedig észrevettem, hogy ha egymás „legyőzése” a cél, akkor sokkal könnyebben, kevesebb fenntartással fogadják el és tanulják meg a tananyagot.

A tervezésben azt is figyelembe kellett vennem, hogy bár előzetes tapasztalataim azt sugallták, a növendékeknél általánosan semmi baj az intelligenciával, ugyanakkor a világról alkotott

képük, az általános tudásuk nagyon hiányos. Éppen ezért igyekeztem minden egyes foglalkozáson a zenei nevelésen kívül valami más, konkrétan megfogható ismeretet is átadni. Ez a legkülönbözőbb témákat (pl. földrajz, történelem) is felölelte.

A munka kezdetén a mentorral hat foglalkozás megtartásában állapodtunk meg, alkalmanként másfél óra időtartamban. Az órák csütörtökönként tíztől fél tizenkettőig tartottak, beleszöve az iskolai órarendbe. Később, a karácsonyi óra után felmerült, hogy tudnám-e folytatni a munkát, mert lenne rá igény. Ez a tervezést csak annyiban befolyásolta, hogy míg az eredeti hat alkalomra előre lebontott tervet csináltam, addig a második félév munkájára csupán óráról órára készültem.

A csoport a foglalkozások alatt sajnos nem volt homogén, mert a korábban bemutatott intézményi jelleg ezt nem mindig tette lehetővé. Az is előfordult, hogy óra közben változott az összetétel, mert időnként más, egyéni fejlesztő órák is közbejöttek. Ez egy mindenre kiterjedő kutatás esetén nem fordulhatna elő, hiszen nem lehetne igazán árnyalt képet kapni. Meglátásom szerint azonban a főbb pontokon és a leszűrt tapasztalatokon ez nem sokat változtat.

A tervezés során igyekeztem minden órát egy-egy téma köré szervezni, mind a feladatok jellegét, mind a hallgatott zenét tekintve. Egyedül az énekelt darabok voltak függetlenek ettől.

A foglalkozások

A következőkben szeretném bemutatni az egyes foglalkozások menetét órára lebontva. Minden alkalom összefoglalója után igyekszem képet adni a tapasztalataimról és itt kapnak helyet a gyerekek megnyilvánulásai is. (Ez alól kivételt képez a harmadik óra, amely jellegéből adódóan ezt nem teszi lehetővé és szükségessé.)

1. alkalom (2019.10.17.) – Ismerkedés

Mivel a nyáron tartott foglalkozáshoz hasonlóan itt sem tudtam, mire számítsak igazán, ezért ezt az órát nem egy téma köré szerveztem, hanem ismerkedő játékokkal, zenékkal igyekeztem színesíteni. Az egyik nevelő, akivel nyáron az évnyitó darabot is próbálták, ajánlotta a *Csendes az éj, esik az eső* kezdetű dalt, amit ő már énekelt a gyerekekkel, és azt ő úgy vette észre szerették. Így megtanultam gitáron ezt, és a Magna cum Laudétól a *Vidéki sanzont*.

Egy drámapedagógus ismerősöm rengeteg játékot ajánlott, amiből a későbbiekben válogattam. Emellett az első alkalommal azt szerettem volna, ha kicsit közelebb kerül hozzájuk a klasszikus zenei hangzásvilág, így elvittem Mozarttól a G-moll szimfónia (KV.550), illetve Beethoven Mondschein szonáta első tételének részletét, illetve ennek a két tételnek a YouTube-on fellelhető modern, rap változatait is, hogy lássák, a két műfajt milyen módon lehet egymáshoz közelíteni.

A kezdeti idegességem akkor múlt el, amikor az egyik fiú a foglalkozás előtti néhány szabad percben elkérte tőlem a gitárt, hogy kipróbálhatja-e. Odaadtam, és ő azonnal elkezdett rajta zenélni. Mivel sokkal jobban játszik rajta, mint én, azonnal ő lett a „gitárfelelős”. Amíg kipakoltam, hagytam őket zenélni és énekelni.

A zenélős kezdet után tartottunk egy rövid bemutatkozó kört, majd elmondtam, hogy mit szeretnék csinálni a foglalkozások alkalmával. Ezután arra kértem őket, hogy ők is tegyenek javaslatokat arra vonatkozóan, hogy őket mi érdekli, a zenének melyik szegmense fontos nekik. Alapvetően azt kérték, hogy sokat énekeljünk, illetve felmerült a hangszeres játék iránti igény is. A következő kör arról szólt, hogy olyan szabályokat szedjünk össze, amelyeket ők tartanak fontosnak a foglalkozások alatt. A következő utasításokat alkották:

- 1, Kulturáltan viselkedünk,
- 2, Egyszerre csak egy beszéljen,
- 3, Nem beszélünk csúnyán,
- 4, Aktívan veszünk részt a foglalkozáson.

Az utolsó két szabályt én hoztam: Soha nem nevetjük ki a másikat. Addig amíg nincs közbeszólás, nem kell jelentkezni. A szabályokat leírtam, és kiraktam a táblára.

Erre az alkalomra a „Muszáj döntened!” játékot hoztam. A játék lényege, hogy a körök elején először mindenki egy csoportba áll. Körönként felolvasok két fogalmat, ami lehet bármi: élelmiszer, városnév, állat stb. A kezemmel jelzem, hogy melyik a fogalomnak hol a helye, és minden játékosnak az általa választott oldalra kell állni. A lényeg, hogy senki nem lehet semleges.

Ezután visszatértünk a gitározáshoz és énekléshez. Nem mindenki vett benne részt elsőre, de a harmadik-negyedik ismétlésre már mindenki énekelt. Az egyik fiú ösztönösen elkezdett dobolni a székén, így odahúztunk egy másikat, hogy kényelmes legyen, és az lett a csoport dobja. Így nagyon hamar szinte teljes kíséretet improvizáltak hozzá.

A zenehallgatás után néhány mondatban bemutattam a zeneszerzőket is, hogy tudják, kiktől van szó. Az óra végén még hangszereket gyűjtöttünk. Mielőtt összepakoltam volna, még körbejárt egyszer a gitár, mert mindenki ki akarta próbálni.

Tapasztalatok

Ami a legnagyobb feszültséget okozta az elején bennem, hogy korábban több nevelő is azt kérdezte tőlem, hogy *„azt gondolod, hogy ezek a fiúk majd fognak előtted énekelni?”*. Mivel nem tudtam, mennyire lesznek együttműködőek, ezért tartottam ettől az alkalomtól. Azzal azonban, hogy kérés nélkül elkezdtek zenélni, megerősítettek abban, hogy van erre igényük, így a végén szinte az okozott problémát, hogy visszafogjam a lelkesedést. Örültek a daloknak is, amelyeket vittem, valóban ismerték, és ezzel lendületet is kaptak az énekléshez.

A drámajátékban az volt a legjobb, hogy amellet, hogy alig néhány perc alatt rengeteg dolgot tudtam meg a fiúkról, láthatóan ők is szórakoztatónak vélték, és maguk is rájöttek, hogy mennyi mindenben hasonlóan gondolkodnak, illetve időnként meglepődtek, ha valaki olyat választott, amit a többiek nem gondoltak volna róla. Korábban azt vettem észre, hogy az intézményen belül

nem igazán alakulnak ki igazi, összetartozó közösségek, és nem is mindenki érdeklődik a társai iránt. Ez a játék azonban jó volt arra, hogy ha kis mértékben is, de hozzásegítsen ahhoz, hogy ráébredjenek: sok dologban nincsenek egyedül, és mindenkiben lehet valami érdekeset találni.

A zenét meglepő figyelemmel hallgatták, bár ott éreztem egy kis idegenkedést a klasszikus hangzásvilággal szemben. Ugyanakkor tetszett nekik a rap-feldolgozás, amit mutattam, és ami a leginkább meglepett, hogy Mozart neve nem volt teljesen ismeretlen a számukra.

Amikor a hangszerekről beszélgettünk, volt olyan növendék, aki többet tudott felsorolni, mint egyes, középiskolába járó diákjaim.

Az első alkalom tehát egyszerre szolgált további iránymutatásként, és nagyon pozitív visszajelzésként, mert a gyerekek érdeklődése, és az a figyelem, amivel megajándékoztak, azt mutatta, hogy van igény az ilyen jellegű foglalkozásra

2. alkalom (2019.10.24.) – Állatok a zenében

A második alkalom témája kézenfekvő volt, mert október 4. az Állatok Világnapja, így az még viszonylag közel esett a foglalkozás időpontjához.

Az óra elején körbeosztottam papírokat, és az volt a feladat, hogy mindenki írjon rá két olyan zenét/bandát, amit szívesen hallgat. Ezt azért tartottam fontosnak, mert a közös „dalkincs” kialakításakor előrébb valónak éreztem azt a szempontot, hogy ők élvezzék, mint azt, hogy feltétlenül értékes és „nevelő” legyen.

Ezután éneklés következett, előző órán kaptam egy dalötletet (Ham Ko Ham – Ellopták a biciklim), amelyhez hoztam nekik dalszöveget, így a múlt órai dallista bővült.

Ezt követően játszottunk egy kicsit, felírtam a táblára az október 4.-ét, és ki kellett találni, hogy vajon mit ünnepelünk akkor. Rájönni nem sikerült, viszont közben arra is kitértünk, hogy október 1.-je a Zene Világnapja. Az állatok kapcsán rövid beszélgetés alakult ki, hogy miért fontos, hogy ne bántsuk az állatokat, vigyázzunk rájuk, illetve a természetre.

Majd ismét egy drámapedagógiai játék következett. A játék lényege, hogy mindenki felír egy lapra egy olyan állatot, aminek szívesen születne. Összehajtogatják a papírt, hogy ne láthassa senki a választ, és összekeverik. Ezután én sorban húzok egy-egy lapot, felolvasom, és a többieknek ki kell találni, ki írta. Ha sikerül, akkor az illetőnek meg kell indokolnia a választ.

Ez alkalommal a zenehallgatás is az állatok köré összpontosult. A foglalkozást megelőzően nyomtattam állatos képeket, amiket odatettem a fiúk elé. (Az állatok a következők voltak:

medve, oroszlán, fülemüle, vadló, kakas és tyúk, teknős, nyúl, kakukk, liba, egy akvárium halakkal, kenguru, elefánt, hattyú, dongó, madarak, fosszília.)

A feladat az volt, hogy választottam öt zenét, és mindenkinek le kellett írnia, hogy szerinte melyik, képeken szereplő állatról szól a zene. (Ehhez Camille Saint-Saëns: Állatok farsangja, Rimszkij-Korszakov: A dongó, Joseph Haydn: C-dúr (Medve) szimfónia No.82, Thomas Werner: Kacsatánc és Yanni: A fülemüle című műveket használtam.) Ott végül a választásom a következőképp alakult: 1, kacska, 2, fülemüle, 3, akvárium, 4, elefánt, 5, hattyú.

A játék után azokhoz az állatokhoz tartozó a zenéket is meghallgattuk, amelyek az előző játékban előfordultak. A végén még megkértem őket, hogy hallgassuk meg az én kedvencemet is, a fossziliákat.

A fennmaradó időben ejtettünk pár szót a fenti zenék szerzőiről, aztán hangszerekkel foglalkoztunk. Előző alkalommal már láttam, hogy sok hangszerről hallottak, így vittem képeket, megbeszéltük, melyik mekkora/miből van/hogy néz ki/hogyan kell megszólaltatni. A foglalkozást ismét énekléssel zártuk.

Tapasztalatok

Erre az alkalomra már sokkal magabiztosabban mentem, hiszen a múltkori sikerek motiváltak.

A kezdő éneklőkörben úgy éreztem, szívesen énekelnek, és láttam rajtuk, hogy örülnek, amiért a múlt órai ötletüket megvalósíthatták. Volt, aki a szöveget is tudta fejből, így sikerült mozgalmasan indítani a foglalkozást.

Bár az Állatok Világnapja csupán egy szerencsés egybeesés volt, enélkül is gondoltam rá, hogy egy ilyen témájú foglalkozást tartsak. Egyrészt nagyon sok zeneszerző fordul ehhez a témához, így zenehallgatási anyag tekintetében bőven volt választási lehetőségem. Másrészt azonban azért is fontosnak tartottam, hogy kicsit beszéljünk a témáról. A gyerekek közt van, aki hajlamos az állatok bántalmazására, és nem tudtam, hogy a foglalkozáson résztvevők hogyan viszonyulnak majd ehhez. Szerencsére kiderült, hogy alapjában véve szeretik az állatokat.

A játéknál azt vettem észre, hogy örültek, amikor a felügyelőtanár is bekapcsolódott. Érdekesnek tartottam, hogy milyen állatokat választottak, és miért: oroszlán („mert erős, és ő az állatok királya”), kutya (mert hűséges), nyuszi (mert aranyos). A tanárnő válasza a vörös panda volt, én a madarat írtam. Kitalálni egyébként nem volt könnyű, nagyon sokat

gondolkodtak. (A vörös pandára jöttek rá egyből, mert az annyira jellegzetes volt, illetve nem igazán ismerték magát az állatot, így ebből kiderült, hogy a nevelő írhatta.) Ebből ismét arra következtethettem, hogy nem igazán ismerik egymást, illetve zavarban vannak, amikor egy kicsit szabadjára kell engedni a fantáziájukat. Itt is, és a későbbiekben is, amikor hasonló asszociációs játékokat játszottunk, gyakran fordult elő, hogy „féltek” attól, vajon jó-e, amit írtak.

A zenehallgatás alatt figyeltek, de úgy éreztem, hogy ehhez kellett az, hogy irányítsam a figyelmüket. Kíváncsi voltam arra is, hogy milyen asszociációik vannak, de kiderült, hogy nagy százalékban sikerült eltalálni az állatokat, az egyiküknek hibátlan lett, a másik kettő egy-egy zenét tévesztett. A Kacsatáncnál, a címét nem, de a dallamot felismerték. A legjobban pedig, elmondásuk alapján Yanni Fülemléje tetszett nekik, mert „*ez hű, de szép volt*”.

Egy nagy hibát elkövettem, amikor a saját állatuk zenéjét hallgattuk meg: az egyik fiú a kutyát választotta korábban, de ehhez kapcsolódó zenét nem vittem. Bár ő végül választott magának egy másik állatot, de kellemetlen volt, és jó tanulságul szolgált, hogy még ennél is jobban fel kell készülni bizonyos helyzetekre. Ami még meglepett, hogy a végén, mikor az én kívánságom teljesült, nagyon kíváncsiak voltak, hogy vajon „*mi az én kedvencem*”. Ennek azért örültem, mert korábbi tapasztalatom szerint csak bizonyos nevelőknél érdeklődtek személyesebb kérdések iránt.

Ismét nagyon jól éreztem magam, élveztem a velük töltött időt, és az, hogy ez kölcsönös lehet, abból derült ki, amikor a végén az egyik zárkózottabb fiú odajött, és azt mondta, hogy „*nagyon jó volt ez a mai, ugye lesz legközelebb is?*”.

3. alkalom (2019.11.14.) – Filmnézés

A második és harmadik alkalom közt három hét telt el, ez részben azért volt, mert egyik héten én utaztam külföldre, másik héten pedig kiderült, hogy növendékek a negyedéves dolgozataikat írják abban az időben, amikor a foglalkozás lenne. Aggódtam, hogy talán ez megtöri a munka ívét, de nem ez történt, ugyanolyan lelkesedéssel fogadtak, mint korábban.

Ez alkalomra nem zenélést terveztem, hanem filmnézést. A választásom François Girard: Boychoir (A kórus) című filmjére esett. A történet szerint „a 11 éves Stet nehéz időszakát éli, amit tovább nehezít édesanyja váratlan halála. A fiú zabolázatlan természete mögött tanára azonban látja a tehetséget. Stetnek fantasztikus énekhangja van, azonban tehetsége

kibontakoztatásához szükség lenne számára a megfelelő képzésre, amit az ország első számú amerikai fiúkórusában kaphat meg. A Nemzeti Fiúkórus Akadémia vezetője is látja benne a tehetséget, és a bentlakásos iskolában igazi mentorává válik a fiatalnak. Előtte azonban még a fiúnak meg kell békélnie életével, és megtalálnia a közös hangot a tanárával.”²⁴

Több szempontból is tanulságosnak ítélem meg a filmet. Az elsődleges a zenei téma, illetve az éneklés volt. Törekedtem arra, hogy útmutatásul szolgáljon, és a fiúk is bele tudják magukat élni a történetbe. A főszereplő hasonló gyökerekkel rendelkezik, mint a növendékek. A fiú édesanyja már került összeütközésbe a törvénnyel, alkoholista volt a halála előtt. Az édesapja a gyerek születése után elhagyta őket és új családot alapított. A fiúban hatalmas feszültség van, ami rendszeres vandálkodásban mutatkozik meg. Agresszív és dühös. Nem érdekli a saját tehetsége, nem foglalkozik a világgal, mert teljes mértékben belesüllyed a környezete által okozott katasztrófába. Ez tovább gyűrűzik, amikor az apja – eltitkolván új családja elől a fiát – lefizeti a kórusiskolát, hogy odajárhasson a gyerek. Stet azonban életében először rájön, milyen, amikor megdolgozik a sikeréért, együttműködik másokkal és barátokat, illetve mentort szerez. Érdeemesnek tartottam megnézni, annyi kiélezett szituáció van a történetben. Sajnos nem mindenki tudta végig nézni, el-elvittek közben egy-egy növendéket, valamennyit azonban mindenki látott belőle, olyanok is, akik eredetileg nem is vettek részt a korábbi foglalkozásokon.

A film feldolgozását a következő alkalomra terveztem. Az ottani mentor azonban kérte a gyerekeket, hogy írjanak rövid fogalmazást a következő kérdések alapján, ahol nagyon érdekes és sokszínű válaszokat kaptam.

- 1, Mi tetszett a filmben?
- 2, Mi nem tetszett a filmben?
- 3, Mit tanácsolnék a gyerekeknek, hogy lenyugodjon?
- 4, Mi volt a Happy End?

---

²⁴ Port.hu: A kórus.

<https://port.hu/adatlap/film/tv/a-korus-boychoir/movie-162536> [Olvasva: 2020.04.16.]

4. alkalom (2019.11.21.) – Filmzenék

Ezt az alkalmat a film megbeszélésével kezdtük. A karakterek kapcsán a következő kérdéseket tettem fel nekik:

Stet Tate

- Miért válhatott olyanná, mint amilyen? Milyen körülmények játszottak közre ebben?
- Helyes, illetve jogos volt-e, hogy megverte a társát? *(A film végének egyik kulcsjelenete, amikor az egyik fiú, Devon, aki a kezdetektől fogva féltékeny Stetre, ellopja a fiú édesanyjának rendőrségi aktáját, sokszorosítja, és közzéteszi az iskolában.)*
- Vajon mi hiányzott neki a leginkább az életéből?

A fiúk alapvetően egyetértettek abban, hogy a család hiánya nagy szerepet játszott a fiú agresszivitásának kialakulásában. Emellett úgy vélték, a bizalom hiánya, a reménytelenség és kilátástalanság is fő szempont. A második kérdésre kivétel nélkül azt felelték, hogy nem volt egyáltalán helyes viselkedés, ugyanakkor ők is ezt tették volna, mert szerintük a családot mindenáron meg kell védeni.

Mr. Carwell *(A kórus vezetője, aki sokáig elutasító Stettel szemben, mert nem tudja elfogadni a fiú magatartását, és szerinte felelőtlen a tehetségével szemben.)*

- Vajon igaza van-e abban, hogy a tehetség kötelez?
- Miért olyan ellenséges a fiúval sokáig?
- Melyik a szimpatikusabb tanár? Aki bizalomgerjesztő, megértő és kedves vagy aki az elutasításával motivál?

Érdekesnek tartottam, hogy bár az én szememben a tanár egyáltalán nem tisztán pozitív személyiség, hiszen nagyon ellentmondásos karakter, a fiúknak szimpatikus volt. Kiemelték, hogy még ha nem is fogadta el a módot, ahogyan Stet az iskolába bekerült, meglátta benne a tehetséget és segített neki. Az is figyelmet érdemel, hogy többen úgy gondolták, sokszor jobb egy elutasító tanár, aki arra motivál, hogy az ember megmutassa, mit tud, és nem feltétlenül szükséges ahhoz kedvesnek és megértőnek lenni. Amikor a tehetség került szóba, kissé elcsendesedtek, mintha nem tudnák ők maguk megítélni a kérdést.

Mr. Tate (*Stet gazdag apja, aki a családjá elől is titkolja fia létezését.*)

- El lehet-e érni pénzzel mindent?
- Mivel küzdött, mi volt a legnagyobb félelme?

Nagyon antipatikusnak találták az apát, főképp, mert szerintük a lefizetés nem mód az életben. Elzárkóztak az elől is, ahogyan a férfi megpróbálta eltaszítani a fiát. Úgy gondolták, gyáva volt, amiért nem vállalta fel őt.

Devon (*Stet iskolatársa, a legjobb énekes a kórusban*)

- Miért nem hagyta békén Stetet?
- Vajon mennyiben hasonló személyiségek Stettel?

Említették az irigységet, illetve, hogy a fiú riválist látott Stetben. Hasonlóképp Stethez, ők is agresszívan reagáltak a rendőrségi anyag ellopására, a filmnézés közben olyan mondatok is elhangzottak, mint „*hú, de megverném ezt a gyereket én is*”. Arra a kérdésre, hogy mennyiben hasonló személyiség a két fiú, azt a választ kaptam, hogy „*még, ha azok is, akkor is Stet a jó irányba változott, és nem volt olyan gonosz senkivel sem*”.

Összefoglaló kérdés

- Kinek mi volt a legnagyobb küzdelme a film során, illetve ki fejlődött a legtöbbet?

Itt megemlítették, hogy Stet és az apja, az előbbi, mert képes volt legyőzni a benne lakozó dühöt, és ráadásul a tehetsége is jó mederbe került. Az utóbbi azért, mert a végén rájött a tévedésére, és magához vette a fiát.

Az óra második felében, a filmhez kapcsolódóan filmzenékről beszéltünk. Mielőtt belekezdünk, tartottunk egy rövid éneklést.

Ezután rövid játékkal folytattuk. Filmlogók képeit vittem nekik, igyekeztem olyanokat kiválogatni, amelyek elég ismertek, így a következő filmek jelentek meg: Indiana Jones, Karib-tenger kalózái, Gyűrűk Ura, Star Wars, Rózsaszín Párduc, Mission Impossible. A meghallgattuk filmek főcímenéit, és a feladat az volt, hogy mindenki találja ki, vajon melyik filmhez melyik zene tartozik. Miután megbeszéltük a megoldásokat, a zeneszerzőkről ejtettem pár szót, illetve róluk mutattam képeket.

A következő elem az volt, hogy elvittem nekik a Holt költők Társaságából az utolsó részletet, amelyben a fiúk felállnak az asztalra, hogy kifejezzék érzéseiket a távozó tanárral kapcsolatban. A jelenet alatt Maurice Jarre zenéje szól, ami nélkülözhetetlen eleme az érzelmi építkezésnek. Azt a feladatot kapták, figyeljék meg, hogyan fonódik össze a zene és a jelenet.

Ezek után Morricone: A jó, a rossz és a csúf című filmhez írt főtémapját hallgattuk meg, ahol címet kellett írniuk a zene alapján. Ezt Vangelis, az 1492 című műve követte. A YouTube-on megtalálható egy olyan videó, ahol filmjelenetek vannak összevágva a zene alatt. Utána még azt is meg tudtuk beszélni, hogy mikor volt Amerika felfedezése, milyen hatása volt, ki köthető hozzá stb. Az óra utolsó eleme ismét Morricone volt, a Volt egyszer egy Vadnyugat. Itt az volt a kérésem, hogy mindenki képzeljen el egy filmjelenetet, amelyben ő a főszereplő. Erre nem kérdeztem rá, hogy ki mire gondolt, úgy éreztem, ez lehet mindenkinek a saját kis titka.

Tapasztalatok

Úgy gondolom, a filmes beszámolóból kitűnik, hogy jó meglátásaik voltak. A fogalmazások olvasása során is ezt éreztem, de itt is megnyilvánult. Érdekes volt azt is megfigyelni, hogy mely témák/területek mozgatták meg jobban a fantáziájukat. A család, mint központi kérdés, végig fontos eleme volt az elemzésüknek. Szinte kivétel nélkül azért tartották a végét boldognak, mert a fiú igazi családot kapott. Emellett jelentős a tanár, mint motivációforrásnak az említése is. Nagyon szimpatikusnak tartották, hogy a kórusvezető segít a fiúnak kibontakoztatni a tehetségét, és többször is megemlítették, hogy a tanár személye mennyire befolyásolja a gyerekek gondolkodását. Mindezt azért tartottam fontosnak, mert kíváncsi voltam, hogy érzelmileg hogyan viszonyulnak egy olyan szituációhoz, amely alapjaiban véve hasonló, mint az ő helyzetük.

Ezt az alkalmat azért is tartottam érdekesnek, mert éneklés közben az egyik fiú elkezdett gitározni egy másik dalt, amit a többiek rögtön vele énekeltek. Maga a dallam tetszett, de mivel cigányul énekeltek, elég nehezen tudtam volna megtanulni. Javasoltam, hogy valaki írja fel a táblára a szöveget. Először nem akarták, mondván, hogy csak fonetikusán tudnák felírni, de úgy gondoltam, nekem az még jobb, ha a kiejtést látom. Mivel nem hagytam annyiban a dolgot, végül felkerült a táblára a szöveg, így tudtam velük énekelni. Úgy láttam rajtuk, hogy örülnek, amiért most ők tanítottak nekem valamit, főleg azért, mert érezhették, hogy tényleg tetszik nekem is a zene.

A zenefelismerős játéknál nagyon meglepett, hogy bár a filmek nem voltak ismeretlenek számukra, a zenét nem igazán tudták hozzájuk illeszteni. Amit talán a legtöbben ismertek, az a Karib-tenger kalózzai, illetve a Star Wars volt.

Érdekes volt a reakciójuk, kiemelték, hogy mennyire emelkedetté teszi a hangulatot, és mennyi reményt áraszt. Azt az egyet nem fogalmazták meg, hogy a zenei építkezés adja az alapját a megjelenítésnek, de ennek kapcsán el tudunk beszélgetni arról, hogy a zene milyen fontos szerepet játszik a filmekben.

Itt történt egy igen meglepő dolog: nem akartam velük megnézni a teljes videót, mert azt korábban is észrevettem, hogy zenehallgatással nem lehet őket hosszú ideig lekötni. Amikor azonban másfél perc után ki akartam kapcsolni, az egyik fiú megkérdezte, hogy nem nézhetjük-e végig. Örültem, mert ezek szerint felkeltette az érdeklődésüket.

Ez volt az első alkalom, amikor úgy éreztem, hogy igazán együttműködőek, és megtesznek mindent, amit kérek. Az óra végén ismét mondták többen is, hogy *„köszönjük szépen a maít, ugye jön jövő héten is?”*

5. alkalom (2019.11.28.) – Idegen tájak zenéje

Eddigi tapasztalataim alapján úgy ítélem meg, hogy a javítóintézeti körülmények között klasszikus zene befogadása sokkal nehezebb, mint egy átlagos közoktatási intézményben, ezenkívül a gyerekek földrajzi ismeretei nagyon hiányosnak bizonyultak. Ezért esett a választásom az idegen tájak zenéinek feldolgozására. A koncepció a következő volt: kinyomtattam egy nagy világtérképet, amelyen bejelöltem bizonyos „állomásokat”. Ezek kontinenseket vagy nagyobb országokat jelöltek. Az állomásokat földrajzi elhelyezkedésük alapján értelemszerűen kötöttem össze, így kialakultak szomszédos és egymástól távolabb fekvő állomások is. A feladat az volt, hogy szabadon választott állomásról indulva „utazni” kellett. Minden területen volt egy rövid feladat, ha azt sikeresen megoldották, meghallgattuk az ahhoz tartozó zenét, és tovább lehetett lépni.

A feladatokat igyekeztem sokszínűen összeállítani, a következő táblázatban látható, hogy mely területhez mit rendeltem hozzá.

Tapasztalatok

Én magam is nagyon vártam ezt az alkalmat, mert kiskorom óta kötődöm az idegen tájak zenéihez. Azt gondolom, megérezték a lelkesedésemet, mert amikor elmeséltem, mit fogunk csinálni, és odaadtam nekik a játékot, nagyon izgatottak lettek.

Végig fegyelmezetten dolgoztak, néha szerettek volna a szabály ellenére más „területre” lépni, mint ami megengedett volt, de kis koordinációval ezt elkerültük. Különösen érdeklődtek az arab, illetve a spanyol zene iránt, illetve nagyon tetszett nekik a zsidó zene. Emellett nagy hatást váltott ki Michael Flatley táncshow-ja. Volt, aki megjegyezte, hogy „*mennyit gyakorolhatták, hogy ennyire egyszerre legyen*”. Megdöbbenek, amikor elmeséltem, hogy a táncos lába hány millió dollárt ér. Mivel a feladatokat csoportosan kellett megoldani, és versenyezhetek egymással, ezért nagyon igyekeztek „legyőzni” a másik csapatot. Volt olyan fiú, aki nagyon sokat tudott, ezt nagyon megcsodálták, és kicsit más szemmel néztek rá a játék után.

Ezt a foglalkozást éreztem a legjobbnak az eddigiek közül, mert nemcsak gördülékeny volt, és lekötötte őket a játék, de sokszor és sokfélét kérdeztek. Az elmúlt foglalkozások alkalmával is igyekeztek pozitívan hozzáállni, de itt éreztem először, hogy igazán nyitnak felém.

6. alkalom (2019.12.05.) – Karácsony

Karácsony előtt ez volt az utolsó alkalom, így értelemszerűen ezt a témát választottam. Sokféle tevékenységgel készültem. Erre a foglalkozásra a gitár mellett fuvolákat is vittem, egy régebbit kipróbálásra, illetve azt, amin jelenleg játszom.

Először John Rutter: *Personent hodie* című kórusművének felvételét néztük meg. Arra gondoltam, hogy ha meghallgattuk, utána meg is tanuljuk. A dallam nem nehéz, az eredeti latin szövegnek egy fordítását pedig megtaláltam az interneten, így mi magyarul énekeltük. Hallás után gyorsan megtanulták, így aztán csörgődobbal kísértük, illetve fuvoláztam hozzá. A dalt követően a kipróbálásra vitt fuvolával foglalkoztak, megpróbálták megfújni, hangot adni vele stb.

Ezek után azt terveztem, hogy elolvassuk Ady Endre: Karácsony című versét és ennek kapcsán beszélgetünk a karácsonyról, majd pedig meghallgatjuk Bach: Karácsonyi oratóriumának két részletét. Erre azonban nem került sor ilyen formában. Az egyik fiú ugyanis ezen a napon került

ki az intézetből, délben mehetett haza. Ennek az izgalma rányomta a bélyegét az órára, hiszen a többiek is ezzel foglalkoztak. Mikor a verset akartam elővenni, elkezdtek beszélgetni, amit végül engedtem, és igyekeztem bekapcsolódni a társalgásba.

Az utolsó félóra végül terv szerint alakult. Képeslapokat vittem és névhúzással eldöntötték, hogy ki kinek ad egyet, amit előzőleg kiszíneznek és írnak bele valamilyen üdvözetet. Alkotás közben a Karácsonyi oratóriumot hallgattuk. A végén megajándékozták egymást.

Tapasztalatok

Ez a karácsonyi alkalom, annak ellenére, hogy az általam tervezettek közül keveset sikerült megvalósítani, nagyon bensőségesre és hangulatosra sikerült.

A fuvolák érkezése már akkor kíváncsiságot váltott ki, amikor beléptem, főleg, mert előzőleg említettem nekik, hogy behozom majd a hangszereket. Volt olyan fiú, akinek sikerült hangot adnia vele, látszott rajta, hogy nagy sikerélményt jelent neki.

A felvétel, amit vittem, egy korábbi karácsonyi koncerten készült, ahol még én is énekeltem, ezért gondoltam, hogy talán érdekes lehet számukra. Valóban tetszett nekik, kérték, hogy meséljek róla, mikor készült, hol stb. A lelkesedést letörte kissé, amikor mondtam, hogy meg fogjuk tanulni a dalt. Eleinte féltek a kudartól, de egy idő után látszott, hogy tényleg szeretnék szépen elénekelni, így nem volt unalmas, hogy többször is megismételtük.

Ugyanakkor a fent említett nagy esemény miatt láttam rajtuk, hogy egyáltalán nem tudnak koncentrálni. Túlságosan lekötötte őket a tény, hogy az egyikük hazamehet. Többen panaszkodtak, hogy „*de jó neki, már karácsonyra otthon lehet*”. Az említett fiú is nagyon izgatott volt, pillanatonként az órát nézte. Ebben a helyzetben éreztem, hogy legfeljebb szükségből figyelnének rám, nem azért, mert szeretnének. Ezért döntöttem a beszélgetés mellett.

Kérdésekre többen is elárulták, hogy miért kerültek be az intézetbe, illetve, hogy mit szeretnének utána csinálni, ha szabadulnak. Elmondták azt is, hogyan szereztek pénzt például kisebb gyerekektől, és hogy bár tudják, mennyire nem helyes, akkor is szükségük volt rá. Bár soha nem voltam még hasonló helyzetben, és remélem, erre nem is kerül sor, így tehát nem tudom igazán beleérezni magam a helyzetükbe, de elmeséltem, hogy mikor vettem az új fuvolámat, elég sok készpénz volt nálam. Ha ellopják, akkor a hangszerre szánt

megtakarításomat vették volna el, ami miatt lehet, hogy megakadok a tanulásban. Érdekes volt látni, hogyan reagáltak, a néhány másodperces néma csönd azt sugallta, hogy egy pillanatra elgondolkodtak ezen.

Az is nyilvánvalóvá vált, hogy mindenki szeretne kilépni a jelenlegi helyzetéből. Tisztában vannak vele, hogy amit csinálnak, az helytelen, ugyanakkor csak kevesen érzik magukat elég erősnek a változáshoz. Sokan úgy gondolják, nem tudnak majd kikerülni a bűn világából.

Ezen a ponton eszembe jutott egy amerikai tornászlány, Ariana Berlin története. Figyelmesen hallgatták, amikor elmeséltem, hogy a kislány az olimpiára készült, mikor tizennégy évesen egy autóbalesetben olyan súlyosan megsérült, hogy az orvosok eltiltották a tornától. Mára az egyik legsikeresebb tornásszá vált. Értették a hasonlatot, valaki csendesen megjegyezte, hogy *„kettétörték az álmát, és ő mégis felállt”*, illetve *„visszajött a halál kapujából és megmutatta nekik”*. Bár valószínűtlen, hogy ez a beszélgetés gyökeresen megváltoztatta volna az életüket, de abban hiszek, hogy ha sok ilyen szituációval találkoznak, talán egyszer máshogy döntenek majd egyes kérdésekben.

A képeslapozás nehezen indult. Volt, aki azonnal nekiállt a rajzolgatásnak, de olyan is, aki nem értette, hogy mit kellene csinálni. Így nem mindenki csinált igazán „szívből” ajándékot, de azért örültem, hogy néhányan tényleg belemerültek a munkába. Az ajándékozás végén már nagyon türelmetlenek voltak, így az nem sikerült annyira hangulatosra. Ettől függetlenül sikerült igazi karácsonyi hangulatot teremteni, már amennyire a körülmények engedték.

7. alkalom (2020.02.20.) – Újabb ismerkedés

Az újévben ismét egy bemutatkozó órával kezdtünk, mert voltak növendékek, akik elmentek, és voltak, akik újonnan jöttek. Akiket nem ismertem, igyekeztem rávenni, hogy pár szót mondjanak magukról. A két fiú közül az egyik nagyon zárkózott volt, a másik elég sokat mesélt. Az előző félévben lefektetett szabályokat ők is elfogadták.

Kissé rendhagyó módon a felügyelőként beosztott nevelő is részt vett a foglalkozáson, ő gitározott, így az elején kötetlen módon énekeltünk, olyan dalokat, amelyeket mindenki ismert.

A foglalkozásra két további játékot vittem. Előzőleg kiválogattam 16 Dixit-kártyát, ebből kellett egyet-egyet választani. Az első feladat az volt, hogy párokban megbeszéltek, ki miért húzta az adott kártyát, majd ezt mindenkiről a párja mondta el a csoport többi tagjának.

A kártyához még egy feladatot rendeltem: mindenkinek el kellett gondolkodnia, hogy a kép, amit választott, hogyan köthető a zene fogalmához. (Természetesen igyekeztem a pakliból olyanokat választani, amelyeket viszonylag egyszerűen hozzá lehetett kapcsolni).

Az utolsó feladat, amit terveztem, zenehallgatás volt. Három klasszikus zenéből mutattam be részleteket. Két szempontot adtam nekik, az egyik, hogy mindegyikhez írják le az első szót, ami eszükbe jut, a másik, hogy állítsák tetszési sorrendbe a három zenét.

A foglalkozás ismét énekléssel zárult, illetve volt egy olyan jellegű kérésük, hogy hozzak még más, általuk ismert bandák által énekelt dalokat.

Tapasztalatok

A kártyás feladatnál érdekes és esetenként nagyon megható válaszok születtek. Kiemelkedett az, amit a visszahúzódó, új fiúról megtudtam: *„Azért választotta az ölelkező pandamacikat, mert egyrészt nagyon szereti a medvéket, másrészt pedig látszik, hogy a pandamama mennyire szereti a két kis medvebocsot”*. Az is elgondolkodtató volt, amit egy másik fiú párja árult el: *„Azért ezt a képet húzta, mert egy kandalló van rajta egy karosszékkal, és ez eszébe juttatja, milyen jó érzés lenne egyszer a puha székben a tűz mellett ülni egy meleg otthonban.”*

A zenével kapcsolatos feladatnál is izgalmas válaszokat kaptam, de a legszembetűnőbb az volt, hogy ahol csak lehetett, kiemelték a tánc és a zene kapcsolatát. Nagyon fontosnak tartották, hogy a tánc és a zene mindig együtt jár.

A zenék sorba tétele nagyon meglepő volt számomra, teljesen megcáfolták az előzetes feltevésem. nagyon sokféle választ kaptam. Ketten-ketten a Liszt- illetve a Mozart-darabot állították az első helyre, és csak egyvalaki gondolt Csajkovszkijra, mint a legjobbra. Ez azért döbbenett meg, mert arra számítottam, hogy az orosz szerző könnyen megjegyezhető, lágy dallama lesz az, ami inkább megfogja őket. Ezzel szemben nagyobb tetszést aratott a másik két darab nyersebb, erőteljesebb jellege.

A foglalkozás végén, amikor énekeltünk az egyik fiú ráadásul kérdezte, hogy tudok-e szintetizátort szerezeni, mert „akkor sokféle hangszeren tudnánk zenélni”. Ezt azért tartom fontosnak megjegyezni, mert a következő alkalmat erre a kijelentésre alapoztam.

8. alkalom (2020.02.27.) – Közös zenélés

Az előző órán megbeszéltekhez híven bevittem egy szintetizátort, a gitárt, egy kis csörgődobot, illetve több dal szövegét.

Az érdeklődőket megtanítottam egy-egy akkord leütésére. A koncepció az volt, hogy a gitár mellett zongorán is szólaljon meg az adott harmónia, és így együttesen szép hangzást tudunk volna kialakítani. Ebből végül „négykezes” lett, mert nagyon nehezen jegyezték meg a leütéseket, így a tonika-szubdomináns-domináns négyeshangzatokat két-két szólamra osztottam, így két ember is játszhatott, és csak két szólamot kellett megjegyezni, ami így egy kézzel is lejátszható.

Ezen az órán igyekeztem adni nekik egy-két „énektechnikai” tanácsot is, mert bár sokuknak kifejezetten jó hangja van, jellemző rájuk, hogy feszítve, szinte népies hangvétellel énekelnek, és emiatt gyakran berekednek.

Összességében egy kötetlenebb formájú alkalom volt, ahol teljesen a zenéé volt a főszerep.

Tapasztalatok

Ez az alkalom kissé rendhagyóra sikerült, és utólag belátom, hogy bizonyos szempontból nem is alakult szerencsésen. A szintetizátor megjelenése nagy lelkesedést váltott ki, mindenki egyszerre szerette volna kipróbálni és játszani rajta. Bár sok időbe telt, mire megvalósult, nagyon nagy sikerélményként élték meg, azt is, amikor csak magukban le tudták játszani, de azt főleg, amikor a gitárral összeillesztettük és énekeltünk hozzá.

Hiába terveztem azonban erre a foglalkozásra többféle elfoglaltságot (memóriajáték hangszerekkel, tapsjáték Ravel: Bolero című művére), nem sikerült semmit megvalósítani, annyira lekötötte őket a hangszerjáték. Ezzel nem lett volna baj, de volt egy-két növendék, aki viszont ilyenkor tétlenül unatkozott. Próbáltam nekik alternatívákat kínálni, de arra nem voltak annyira kaphatók. Így tehát ez az óra meglehetősen ambivalens élmény volt számomra, egyrészt, mert a kötetlenebb forma – úgy érzem – jót tett nekik, ugyanakkor ez nem mindenkinél volt

sikeres, és emiatt a végére már nem én voltam az irányító. Ezt pedig nem engedhettem volna meg nekik és magamnak sem. Az énektechnikai rész is kicsit összefolyt, sajnos kiengedtem a kezemből őket, így az óra végén ez átfordult egyfajta „ki tud magasabban énekelni” versenybe, amiről hiába akartam őket meggyőzni, hogy nem egészséges, nem igazán sikerült. Ezen a ponton annyira belemerültek ebbe a „játékba”, hogy az érveim nem voltak hatásosak.

A teljes foglalkozást úgy tudnám jellemezni, hogy ők nagyon élvezték, azonban ez a „laissez-faire” elv alapú óra egyszeri alkalom volt és hosszútávon nem működőképes

9. alkalom (2020.03.05.) - Tavasz

A téma ismét kézenfekvő volt, hogy a március beköszöntével a tavasz köré szerveztem a feladatokat.

Az elmaradhatatlan – és egyre bővülő - repertoár éneklésével kezdtünk az óra legelején. Ezek után rövid zenerészleteket mutattam meg és rá kellett jönni, hogy vajon mi lehet a közös bennük. A választott három zenerészlet Glazunov, Grieg és Vivaldi Tavasz című művéből volt.

Ez után társasjáték következett. Egyszerű táblajátékot csináltam nekik, kockadobással lehetett előre jutni. Ha valaki kék mezőbe lépett, akkor egy kék kártyát kellett húzni, amelyen egy maghallgatandó zenerészlet volt. A zöld mezőn a zöld pakliból kellett egy kérdést kiválasztani. Ha valaki tudta a választ, akkor jutalomból egyet előreléphetett. A foglalkozás utolsó félórájában zenehallgatás közben tavaszi színezőkkel foglalkoztak.

Tapasztalatok

Tanulva az előző foglalkozásból, ezúttal visszatértem a régebbi koncepcióhoz, így sokkal rendezettebb keretek közt folyt a munka.

A tavaszi művek hallgatásakor az volt az érdekes, hogy magát a témát nem sikerült megnevezni, viszont asszociációik közel jártak a megoldáshoz. Ilyenek hangzottak el, mint pl. „*ébredés*”, „*kitárulkozás*”. Ami számomra öröm volt, hogy Vivaldi művét felismerték. A címét nem tudták, de boldogan közölték, hogy ezt már hallották, egy másik nevelő mutatta nekik.

A társasjátékot meglátásom szerint élvezték és lekötötte őket, ráadásul ismereteik is bővültek. A zenehallgatást nem mindig szerették, ugyanakkor arra is volt példa, hogy valaki megjegyezte, hogy „*ez a zene nagyon ütött, nagyon király volt*”.

A színezést azért vittem be, mert korábban is azt vettem észre, hogy megnyugtatja őket, szeretnek vele foglalkozni. Valóban nagyon csöndesen telt az utolsó félóra, és nagyon szép művek születtek.

10. alkalom (2020.03.12.) – Március 15.

A téma ismét adott volt, hiszen március 15.-hez közeledve úgy gondoltam, kapcsolódhatnánk az ünnephez. A szimbólumok szerepével foglalkoztunk először. Vittem háromféle kártyát. Az egyikken országnevek, a másikon zászlók, a harmadikon különféle szimbólumok, az adott országra jellemző elemek voltak. A gyerekeknek össze kellett őket párosítani. Ezek után elbeszélgettünk arról, hogy tudnak-e hasonló példákat hozni Magyarországgal kapcsolatban.

Szerettem volna velük klasszikus zenét is hallgattatni, így esett a választásom Liszt: II. rapszodiájára. Ehhez a műhöz a Tom és Jerry című rajzfilmsorozatban készítettek egy epizódot, így azt néztük meg. Mivel önmagában a zenehallgatás nem köti le őket, ezt az áthidaló megoldást célravezetőnek tartottam.

Az óra számottevő részében a Gábor Áron rézágyúja kezdetű dalt tanítottam meg nekik. Miután megtanulták, beszélgettünk a himnusz fogalmáról is. A feladat ezután az volt, hogy két csoportban a népdal dallamára írjanak egy saját himnuszt, amit utána megtanítanak a többieknek. Végül az egyik csoport Scooby Doo alakjához írt. Bár igényelték a segítséget, főleg a ritmus eltalálása bizonyult nehéznek, a szövegük végül mókásra sikerült:

*„Oly bolond vagy kis Scooby Doo, így szeretlek téged,
Nem akarlak elveszteni, mert fontos vagy nékem,
És azt mondtad nekem, hogy te is szeretsz engem
De elhagytál és megcsaltál engemet egy nővel!”*

A másik csoport nem kért annyi segítséget, megoldásuk lassabb is volt. Kétszer kezdtek neki a munkának, és a második szöveget tekintették véglegesnek. Ezt egy kicsit át kellett alakítani ahhoz, hogy énekelhető legyen, bár témájából fakadóan - nagyon mély és elgondolkodtató volt – nem akartam, hogy a csoport megtanulja. (Éppen ezért az alábbiakban a teljes, átíratlan szöveget mutatom be.)

*„Hej de befütyült a vonat, be az állomásra.
Amikor hazatér az apám végleg szabadságra.
Jóestét, jóestét drága gyermekeim hát anyátok hol van?
Hát de megmondanám apám, hej, de megölnöd magad!
Hej, de nem ölöm, nem ölöm drága gyermekeim.
Mondjátok meg, hol van?
Hej, a temetőbe s ott nyugszik az anyám, elhunyt három éve.”*

A foglalkozás utolsó félórájában ismét az általuk javasolt zenéket énekeltük, elvittem nekik az eredeti felvételeket, először ezzel énekelték együtt, utána pedig csak gitárral.

Tapasztalatok

Az első játék során a feladatmegoldásuk gyors volt, és csupán egyszer kellett kiigazítanom egy tévedést. Meglepőnek tartottam, hogy szinte teljesen meg tudták oldani, hiszen mint korábban írtam, a világról szerzett tudásuk meglehetősen hiányos. A szimbólumok kapcsán is felülmúlták a várakozásom. Sokféle dolgról említést tettek, köztük volt pl. a Rubik-kocka, a gyufa és a számítógép is.

Amikor összeállítottam ennek az alkalomnak az anyagát, arra gondoltam, hogy a középiskolások szeretik a szövegíráshoz hasonló kreatív feladatokat. Ezzel szemben az itteni növendékek láthatóan idegenkedtek a megoldástól. Olyan érzésem támadt közben, mintha félnének, hogy elrontják. Úgy láttam, nincsenek hozzászokva, hogy önállóan alkossanak valamit. Folyamatosan azt kérdezték tőlem, hogy vajon ők miről tudnának írni.

A második csoport szövege ennek ellenére azt mutatta, hogy az ilyen feladatok fel-felhozhatnak olyan témákat vagy emlékeket, amelyek a fiúkat kísértik. Megrázó élmény volt, mikor a csoporttársak elmondták, hogy ezt végül egyetlen egy gyerek írta, nem közösen készült. A fiú, aki írta, valóban elvesztette az édesanyját.

Megjegyzések

Mint az elején leszögeztem, a foglalkozások kialakításánál nem elsősorban a zenetanulás volt a célom, hanem olyan órák kialakítása, ahol a zenéé a főszerep. Ilyen módon igyekeztem olyan ismereteket is közvetíteni, amelyek a hétköznapi életben is szükségesek lehetnek. A fiúk megnyilvánulásai alapján azt mondhatom, sikerült kellemes, nevelő, de szeretetteljes légkört teremteni, amelyben a gyerekek jól érezték magukat. Saját bevallásuk alapján tetszett nekik, amit csináltunk és mindig nagyon várták a következő alkalmat. A fegyelmezési problémák elenyészőek voltak, azokat sem annyira gondnak, inkább pillanatnyi lazulásnak nevezném. Mindezt azért tartom nagyon jó iránynak, mert a hospitálási időszakban gyakran tapasztaltam általános érdektelenséget az oktatómunka irányába, ez a fajta lelkesedés tehát nagyon pozitív volt.

A legutolsó alkalom arra is rávilágított, hogy nagyon fontos lenne a büntetés-végrehajtás uniformizált világában az, hogy az odakerülő fiatalok kreativitását a lehető legnagyobb mértékben fejlesszék. A normakövetés fontos kérdés, lényeges, hogy a növendékek megtanuljanak beilleszkedni a társadalomba. Ennek azonban ugyanúgy feltétele az is, hogy adott területen felvállalják a véleményüket, merjenek alkotni, és megmutatni a világnak, ők mire képesek. Értve ezalatt, hogy mindezt törvényes keretek közt teszik. Erre pedig a művészeti nevelés lenne a legalkalmasabb.

Még egy dolgot fontosnak tartok kiemelni. Mint említettem, már az elején megnyilvánult az éneklési kedv. Nem állítom, hogy ez általánosan mindenhol így van, viszont e tekintetben szerintem fontos szerepet kap a roma származás. Ezt nem megkülönböztetésként írom, hanem azért, mert a tanítványaim mind romák, és az egyik lehetséges haladási irányt pont ebben látom. Véleményem szerint ezt a tényt nem problémaként, hanem hasznos „adalékként” kellene felhasználni. Ahogy már említettem, a gyerekek elítélően nyilatkoztak mindenről, ami a „magyar” kultúrkörhöz tartozik. Emellett azonban a többség a sajátjának vallott roma kultúráról sem tudott érdemben semmit. Azt gondolom, hogy fontos lenne az igazi roma kultúrát erősíteni a gyerekekben, párhuzamosan azzal, hogy ne csak megismerjék azt, hanem emellett fogadják el a többségi kultúrát is. Fontos lenne, ha (a közoktatásban is) belenevelnék a gyerekekbe, azokra a dolgokra/személyekre legyenek büszkék, amelyek/akik pozitív értelemben figyelmet

érdemelnek és kiemelkedőek a roma etnikumon belül (például zene, nyelv.). Nyilvánvalóan ezt sem lehet ennyire leegyszerűsíteni, de azt gondolom, hogy az sem irány, amit gyakran tapasztaltam, hogy tudatosan és szándékosan elfojtjuk bennük a roma hovatartozásérzést. Ha nincsenek gyökereik, nem ismerik azokat, akkor arra sem lehet őket ránevelni, hogy kövessék egy közösség normáit. A zenei nevelésben főképp nagyon jól kihasználható lenne mindez. Én magam is rengeteget tanultam tőlük, és őket is felvillanyozta, ha „adhattak” nekem valamit abból, amit ők ismertek. Nem beszélhetek általánosan, de az én tanítványaimnál a zenélés annyira ösztönös volt, hogy erre tudatosan építhettem. Ráadásul abban a pillanatban, hogy látták, nyitott vagyok arra, amit ők ismernek, ők is befogadóbbak voltak azzal szemben, amit én képviseltem.

Összességében azt mondhatom, hogy a pozitív visszajelzések alapján a gyerekek élvezték az együtt töltött időt és remélhetem, hogy a személyes beszélgetések, vagy az élmények, amelyeket ott kaptak, talán nyomot hagynak bennük. Persze azt is látom és tudom, hogy ennek a foglalkozásnak így, ebben a formában megvoltak a maga határai, és messze nem elegendő a „nagy áttörésre”, csupán egy lehetséges irány.

Végezetül még meg kell említenem, hogy ezen területen, a már létező kutatások mellett nagyon hiányzik egy hosszú, évtizedeket is felölelő követéses vizsgálat is. Megjegyzendő azonban, hogy a törvényi háttér, amely a legjobbat akarja biztosítani a gyermekeknek azáltal, hogy minimalizálja a szabadságvesztés lehetséges idejét (mindegy, hogy javítóintézetben, vagy fiatakorúak börtönében), adott esetben hátráltathatja azt, hogy egy ilyen jellegű program felépíthető és hosszútávon alkalmazható legyen. Ebből kifolyólag azt gondolom, hogy a legfontosabb a prevenció, így tehát a közoktatásban és az állami gondozásban nevelkedő gyermekeknél lenne szükség a leginkább zenei nevelésre, hogy el se kelljen jutni a büntetés-végrehajtásig. Ez a terület azonban már túlmutat a dolgozatom témáján, hiszen az elhanyagolt gyermekek, a társadalomból leszakadó réteg felzárkóztatása sok más tényezőtől is függ. Ugyanakkor köztudott, hogy az egységes, erős anyagi és emberi erőforrásokon nyugvó közoktatás pótolhatatlan eszköz a fiatalkori bűnözés visszaszorításában.

Összegzés

Zárásként ismét eszembe jut az a sokat emlegetett gondolat, hogy Kodály Zoltán a zenei nevelésben egy felbecsülhetetlen értékű irányt látott. Az egészséges körülmények között élő gyermekek testi-lelki fejlődésének elengedhetetlen része a napi rendszerességű éneklés és zenélés. Magától értetődő akkor a kérdés: a társadalom, a rossz családi körülmények vagy az iskolában nem megfelelő pedagógusok által „teremtett” sérült, a büntettekkel segítségért és figyelemért kiáltó gyermek esetében nem ugyanez a helyzet? Vajon nem segítene-e a „mindennapos éneklés” pont annak a rétegnek, amelynek a legnagyobb szüksége volna a fejlődésre és az ezzel járó gyógyulásra?

Egy év ebben a világban még nem elegendő ahhoz, hogy az ember igazán gyakorlattan beszéljen a nevelés egy ennyire speciális területéről. A leszűrt tapasztalatok azonban ismételten megmutatják, hogy a művészeti (és ezen belül a zenei) nevelés itt is lényeges elem lenne. A javító-nevelő intézmények tudatosan törekszenek ezen terület nevelésbe való integrálására. Táncházak, képzőművészet, éneklés – ezek mind részét képezik a javítóintézeti életnek, ugyanakkor azt gondolom, a helyzet még messze nem kielégítő.

Dolgozatommal így arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy ugyanúgy, mint a közoktatásban, a büntetés-végrehajtásban komolyabb szerepet kéne szánni a művészeti nevelésnek. A művészetterápiának – a szó alatt itt egyaránt értem a zenét, képzőművészetet, filmművészetet és minden egyéb irányt – nem egy esetleges, üde színfoltot kéne jelentenie, hanem folyamatos, tudatos és rendszerszerűen felépített nevelési irányt. A probléma persze adott, hiszen egy olyan munkakörőről beszélünk, amely az egyik legnehezebb, a legnagyobb szakértelmet igényli. Hatalmas elhivatottság szükséges hozzá, ennek ellenére nincs igazi társadalmi és anyagi megbecsülése. Ebben a helyzetben az is egy nagyon nagy lépés, hogy többé-kevésbé rendszeresek az ilyen jellegű programok és hogy az itt dolgozó nevelők és oktatók mind-mind a legnagyobb erőfeszítést teszik meg annak érdekében, hogy a bekerülő fiatalok a gyermekkori traumákat lehetőség szerint feldolgozzák, tanuljanak és kilépjenek a bűnözés körforgásából, ezáltal a társadalom által elfogadott útra lépjenek.

Felhasznált irodalom

Borbély, Sz. (2017): *Gondok, problémák, megoldások - úgy, ahogy az ágazati szakszervezeti vezetők látják.*

http://www.palyatanacsadok.hu/html/utmutato/szintezis_problematerkep.pdf 16.o. [Olvasva: 2020.07.29.]

Borbíró, A., Gönczöl, K., Kerecsi, K. and Lévy, M./szerk./ (2019): *Kriminológia.* Wolters Kluwer, Budapest.

Családi tudakozó. (n.d.): *Gyermekjóléti alapellátások rendszere.*

<https://csaladitudakozo.kormany.hu/gyermekjoleti-alapellatasok-rendszere> [Olvasva: 2020.08.02.]

Ezell, M., Levy, M. (2003): An evaluation of an arts program for incarcerated juvenile offenders. *Journal of Correctional Education*, (5), 108-114.o.

https://www.researchgate.net/publication/261251282_An_evaluation_of_an_arts_program_for_incarcerated_juvenile_offenders [Olvasva: 2020.07.27.]

Goetting, A., (1989): Patterns of Homicide among Children. *Criminal Justice and Behavior*, 16(1), 63–80.o.

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0093854889016001004> [Olvasva: 2020.07.27.]

Hegedűs, J. (2010): *A javítóintézet világa.* Eötvös J. K., Budapest.

Hughes, J., Miles, A., Mclewin, A. (2005): *Doing the Arts Justice A Review of Research Literature, Practice and Theory.*

<http://www.artsevidence.org.uk/evaluations/doing-arts-justice-review-research-literature-prac/> [Olvasva: 2020.08.02.]

Kószegi, Sz. (2013): *Fiatalkorú bűnözők re-integrációs esélyei.* *Gazdaságetika*, (7),

https://epa.oszk.hu/02000/02065/00007/pdf/EPA02065_gazdetika_koszegi.pdf [Olvasva: 2020.07.27.]

Matsueda, R., Heimer, K. (1987): Race, Family Structure, and Delinquency: A Test of Differential Association and Social Control Theories. *American Sociological Review*, 52(6), 826-840.

<http://www.jstor.org/stable/2095837> [Olvasva:2020.08.03.]

N. Kollár, K. & Szabó, É. (2004): *Pszichológia pedagógusoknak.* Osiris Kiadó, Budapest.

Port.hu: A kórus.

<https://port.hu/adatlap/film/tv/a-korus-boychoir/movie-162536> [Olvasva: 2020.04.16.]

Rankin, J.H. (1983): The family context of delinquency. *Social Problems*, 30(4), 466–479.o.

<https://academic.oup.com/socpro/article/30/4/466/1606484> [Olvasva: 2020.07.27.]

Rosenbaum, J.L., Warren, M.Q., (1986): Criminal Careers of Female Offenders. *Criminal Justice and Behavior*, 13(4), 393–418.o.

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0093854886013004003> [Olvasva: 2020.07.27.]

Solt, Á. (2012): Peremen billegő fiatalok. Veszélyeztető és kriminalizáló tényezők gyermek- és ifjúkorban.

http://tatkteszt.elte.hu/file/dissz_2013_SoltAgnes.pdf [Olvasva: 2020.07.27.]

Tomasello, K.R. (2016): How to Make the Jailhouse Rock: An Evaluation of Effective Music Therapy Methods Among Juvenile Offenders.

<https://digitalcommons.calpoly.edu/musp/76/> [Olvasva: 2020.08.03.]

Volentics, A. (1996): Gyermekvédelem és reszocializáció. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Wolf, D., Holochwost, S. (2016): Music and Juvenile Justice: A Dynamic Systems Perspective. Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts.10(2).

https://www.researchgate.net/publication/299418940_Music_and_Juvenile_Justice_A_Dynamic_Systems_Perspective [Olvasva: 2020.08.01.]

Idézett törvények:

2012. évi C. törvény, IX. fejezet, 15-16§

1997. évi XXXI. törvény